

Observant ²

Jaargang 16, 7 september 1995

Inhoud

pagina 3

Nog meer reacties op het uitgelekte HOOP. Maar ondanks alle Haagse ellende blijven de Maastrichtse studentengezelligheidsverenigingen populair.

pagina 6

Zes maanden waande de vijfdejaars internationaal management zich de marketingmanager van een internationaal bedrijf. Hij vloog van hot naar haar, sprak in drie talen tegelijk en deed tussen door ook nog een marketingonderzoek. De stage dus. Vanaf vandaag iedere twee weken in Observant.

pagina 8

Vraag het maar aan prof. Wagenaar.

pagina 9

Honderdzig eerstejaars psychologie begonnen afgelopen maandag aan het eerste blok. Voor een enkeling is deze studiekeuze een gokje, voor het gros een bewuste keuze.

pagina 16

Meester Bakker Coenegracht houdt ermee op.

Informatie- en opinieblad van de Rijksuniversiteit Limburg • Redactieadres: Postbus 616, 6200 MD Maastricht • tel. 043-883174

U-raadsvoorzitter Spoormans (links) overhandigt collegevoorzitter Dittrich een pepermuntje voordat ze gaan spreken tijdens de opening van het academisch jaar. (foto Philip Driessen)

Vakgroepen minder, onderzoekscholen meer autonomie

Ritzen ontmantelt universiteitsraad

De universiteitsraad verdwijnt. In plaats daarvan krijgen universiteiten de keuze tussen een ondernemingsraad of een medezeggenschapsraad. De colleges van bestuur moeten in het vervolg financieel verantwoordelijkheid afleggen aan een door de minister benoemde Raad van Toezicht. De vakgroepen verliezen al hun rechten.

Dat staat in een wetsvoorstel voor een nieuwe universitaire bestuursstructuur, waarmee het kabinet afgelopen vrijdag akkoord is gegaan. Ritzen wil de besluitvorming aan de universiteiten 'moderniseren'. De bewindsman vindt dat in de huidige structuur het eigenbelang van studenten en personeel een slagvaardig bestuur in de weg staat. Zo zouden de geesteswetenschappen volgens Ritzen niet in zo'n deplorabele toestand terecht zijn gekomen als er sneller knopen waren doorgehakt.

soneelsaangelegenheden mogen studenten echter ook in dit model, dat nu al wordt gehanteerd in het hoger beroepsonderwijs, slechts adviseren. De beslissing of er een ondernemingsraad of een medezeggenschapsraad komt, wordt in handen gelegd van de colleges van bestuur. De keuze moet iedere vijf jaar heroverwogen worden.

Boven de colleges van bestuur komt in de nieuwe situatie een Raad van Toezicht te staan. De leden daarvan worden benoemd door de minister zelf. Op zijn beurt benoemt de Raad van Toezicht de leden van de colleges van bestuur. Die gang van zaken heeft tot de verdenking geleid dat Ritzen een sterkere bestuurlijke greep wil krijgen op de universiteiten. De bewindsman zelf ziet deze stap echter als vergroting van de afstand tussen overheid en instellingen. Nu moeten de colleges immers rechtstreeks verantwoording aan hem afleggen, zo stelt hij.

Ook op lagere bestuursniveau's wordt stevig ingegrepen. Per studierichting kunnen universiteiten een opleidingsdirecteur of een opleidingsbestuur aanstellen. Directeur of bestuur worden verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken bij een opleiding. Op hun beurt moeten zij zich weer verantwoorden bij de decaan van de faculteit. De macht van de vakgroep vervalt met deze constructie geheel. Niet uitgesloten wordt dat studenten deel mogen uitmaken van een opleidingsbestuur.

woordelijkheid voor beheer en bestuur. Ritzen vindt het voor de hand liggen dat zij dan ook eigen medezeggenschapsraden krijgen. Ook in dit geval moeten de colleges van bestuur iedere vijf jaar bekijken of verandering van de situatie wenselijk is. De studenten krijgen, in ruil voor het verlies aan invloed, meer mogelijkheden om te klagen over de kwaliteit van het onderwijs. De opleidingsdirecteur of het opleidingsbestuur kunnen zij er via de opleidingscommissie direct op aanspreken. Daarnaast krijgen zij het recht om collectief te klagen bij de decaan van de faculteit als de kwaliteit van hun opleiding onder de maat is. Nu kan dat alleen op individuele basis.

De studentenorganisaties LSVb en ISO reageren verbolgen over "de afbraak van 25 jaar universitaire democratie.". Zij beschouwen de verbeterde mogelijkheden om hun instelling aan te spreken op de kwaliteit van het onderwijs als een zoethoudertje. Ritzen zou het 'studeerbaarheidsakkoord', dat hij eind juni met hen sloot, misbruiken. De bewindsman zelf liet afgelopen week weten dat de nieuwe situatie vooral een kwestie van wennen is. Universitaire bestuurders hebben positief gereageerd. Verschillende voorzitters van colleges van bestuur prijzen de "toegenomen zakelijkheid". Ook verwelkomen zij "dat nu duidelijk wordt wie waarvoor verantwoor-

delijk is." Volgens voorzitter J.K. Gevers van de Universiteit van Amsterdam hoeven studenten zich weinig zorgen te maken over hun invloed. "Ze moeten kijken naar wat ze feitelijk te zeggen krijgen." Plaatselijk kan dat enorm meevallen, denkt Gevers. De Utrechtse voorzitter Veldhuis is wel zeer kritisch over de aparte positie van onderzoeksinstituten. "Zo wordt het onderzoek uit het reguliere onderwijs gedreven. Die combinatie moet juist koste wat kost worden gehandhaafd."

HOP, Marcel Wiegman

(Pagina 5: toespraak U-Raadsvoorzitter Spoormans)

Facultaire bestuurders: geen behoefte aan nieuwe structuur

Hoe zijn de jongste plannen van minister Ritzen hier in Maastricht gevallen? Een korterondgang langs bestuurders leert dat de handen er niet voor op elkaar gaan, maar dat men zeker wat de 'modernisering' van de bestuursstructuur betreft, de kat nog even uit de boom kijkt. Dit alles overigens onder het voorbehoud dat niemand nog de tekst van het wetsvoorstel onder ogen had gehad, een enkeling hooguit pers- of kranteberichten had gelezen. Rode draad in het commentaar van de facultaire decanen is dat Rit-

zens voorstel oplossingen bedoelt te bieden voor problemen die deze universiteit niet kent. Stuk voor stuk betogen zij, net als collegevoorzitter Dittrich en rector magnificus Cohen, dat Maastricht een harmonieuze bestuurscultuur heeft, en dat de 'loopgravenoorlogen' (Prof. Chr. Wolff, decaan bij economie), elders plaatsvinden. Niettemin zou Wolff een "zekere stroomlijning van de structuur wel op prijs stellen, er zijn nu wel héél veel verschillende gremia." Ook een ander element in het voorstel spreekt

hem aan: de mogelijke scheiding van student- en personeelsvertegenwoordiging. "Studenten hebben nu ook logistieke verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van de tent. Mij lijkt het beter als ze alleen over onderwijs meepraten. Dat is typisch hun terrein."

Prof. W. Kusters (cultuurwetenschappen) deelt die mening, maar heeft voor het overige ambigue gevoelens. De raden hoeven van hem

(lees verder op pagina 5)

Hustinxprijswinnaar bekelt het „esoterische” in Nederlands economisch onderzoek

„Het moet gaan om de Marokkaan die in de Boschstraat een winkeltje opent”

Wie denkt dat economische bewegingen in prachtige sinusoiden verlopen, heeft het volgens RL-onderzoeker dr. Gerard Pfann mis. Werkloosheid bijvoorbeeld, neemt veel sneller toe dan af. Een belangrijke oorzaak ligt in de psyche van de deelnemers aan het economische spel: mensen reageren niet strikt spiegelbeeldig bij goed en slecht nieuws.

Het werk van econometrist en RL-onderzoeker Pfann leverde hem afgelopen maandag de Edmond Hustinxprijs voor de Wetenschap op.

De geldprijs van 15.000 gulden „kan mooi voor onderzoeksdoeleinden worden aangewend”, zei juryvoorzitter prof. C. Wolff apostolisch. Even daarvoor had hij op geheel on-jury-achtige wijze verklaard dat hij en de zijnen een „gemakkelijke taak” hadden gehad en „zonder omwegen” bij Pfann terecht waren gekomen. Pfann weet echter nog niet of hij het geld in de wetenschap zal steken: „Mijn vrouw en ik zijn allebei wetenschappers. En we hebben kinderen. Het organiseren van het gezinsleven, zodat daarnaast ook nog onderzoek gedaan kon worden, heeft ons al heel veel geld gekost.”

Over dit economisch gedrag van mensen gaat het werk van Pfann. Het persbericht dat is uitgegeven naar aanleiding van de uitreiking van de Hustinxprijs noemt als voorbeeld van Pfanns onderzoeks-input het bericht dat de dollarprijs is gestegen of gezakt. Bij werknemers en werkgevers wekken dit soort positieve en negatieve berichten totaal andere verwachtingen, die economische beslissingen en dus economische bewegingen veroorzaken.

„Alle beslissingen, alle veranderingen kosten geld, of dat nu een fusie, een reorganisatie, de rentestand of het productieproces betreft. Daarom duren veranderingen lang, of zijn ze juist heel erg abrupt, of

laten ze weer lang op zich wachten. Ze verlopen in ieder geval niet volgens de voorspelbare patronen, zoals de economie ze vaak presenteert”, zei Pfann in zijn dankwoord na het in ontvangst nemen van de Hustinxprijs.

De waardering begint te wennen. Al in 1985 viel zijn afstudeerscriptie in de prijzen, althans, zo zal een student een publicatie in de *European Economic Review* ervaren. In dat onderzoek stond de vraag centraal of mensen die hun studie voortijdig staakten, *economisch* de juiste beslissing hadden genomen. Pfann groef diep. Als student-assistent - zijn taak was het koppelen van lagere-schoolpunten uit de jaren vijftig met inkomensgegevens uit de jaren tachtig - beschikte hij over een schat aan gegevens. De verrassende uitkomst was dat de vroegtijdige uitstromers eenzelfde arbeidsmarktperspectief hadden als de gediplomeerden.

In 1985, meteen na zijn afstuderen op de Universiteit van Amsterdam werd Gerard Pfann *aio-avant-la-lettre* in Maastricht. In zijn proefschrift ontwikkelde hij economische modellen die de asymmetrische cyclus van werkgelegenheid beschreven. In die cyclus spelen verwachtingen van werkgevers omtrent de conjunctuur een sleutelrol, maar die verwachtingen waren nog nooit gemodelleerd. Voor het eerst gebeurde dat in het midden van de jaren zeventig in de Verenigde Staten. „Daarmee werd een belangrijke brug geslagen tussen wiskunde en economie.”

En Pfann kon verder. In 1990 kreeg hij een aanstelling als KNAW-onderzoeker. De door hem ontwikkelde modellen werden verrijkt door niet alleen de vraag- maar ook de aanbodzijde van de arbeidsmarkt een plaats erin te geven. Het resultaat van het KNAW-onderzoek wordt binnenkort gepubliceerd in de *Journal of Economic Literature*. Pfann is de eerste Nederlander die deze eer te beurt valt.

De bakermat voor zijn onderzoek lag in de Verenigde Staten en hij verbleef daarom langere tijd bij de Federal Reserve Bank van Minneapolis en de universiteiten van Chicago en Northwestern. „Mijn collega's bekeken mij met afgunst omdat ik geen on-

derwijs hoefde te geven en veel in het buitenland verbleef. Maar ik ervoer het KNAW-bestaan helemaal niet als bevoorrecht. Juist omdat je geen onderwijs geeft sta je overal buiten.” Daar is dit jaar een definitief einde aan gekomen door zijn benoeming als hoofddocent econometrie bij de economische faculteit van de RL. Helemaal glansrijk verliep zijn carrière niet. In 1993 richtte Pfann, samen met de Maastrichtse hoogleraren Palm en Wolff „uit pure frustratie” het vakblad *The Journal of Empirical Finance* op. Pfann had eerder een aantal keren artikelen gestuurd naar gezaghebbende Amerikaanse tijdschriften, die hij per ommekeer post weer terug kreeg met de vraag „Waar gaat dit eigenlijk over?” „Toen dacht ik: dan richt ik zelf maar een tijdschrift op. Ik wilde daarmee de arrogantie van de Amerikaanse wetenschappelijke literatuur doorbreken. Later beseftte ik pas wat er schortte aan mijn eigen communicatie.”

Als onderzoeker gaat Pfann de komende

tijd verder met het verdiepen van zijn conjunctuurmodellen. „Ik wil gesprekken gaan voeren met mensen in bedrijven om mijn theorieën op de werkelijkheid te ijken. De rol van het menselijk gedrag in de economische dynamiek komt steeds meer op de voorgrond.”

„Ik ben ervan overtuigd dat als je zonder onderzoek naar psychologische achtergronden gaat modelleren, je de plank mislaat. Een goede econoom weet hoe de economie werkt. Het lijkt een open deur, maar in Nederland is dat besef pas heel laat ontstaan. Hier blijft het een esoterisch geheel van grootlijne gedachten van ambtenaren die alles willen sturen. Terwijl het toch echt over de Marokkaan moet gaan die in de Boschstraat een winkeltje opent, en die grote risico's neemt omdat hij bepaalde verwachtingen van dat winkeltje heeft.”

Dr. G. Pfann, een penning, veel en vijftienduizend gulden rijker. (foto Philip Driessen)

Wim Ortjens

Vaderlandse Geschiedenis

1995 is een jaar van herdenkingen. Een halve eeuw na het einde van de Tweede Wereldoorlog, Auschwitz, de atoombom op Hiroshima en Nagasaki, de Japanse kampen en Nederlands-Indië. Herdenken is noodzakelijk; het is de begrijpelijke behoefte van betrokkenen die op die manier hun ervaringen proberen te verwerken. Maar de manier waarop dat gebeurt roept ook vragen en wat mij betreft zelfs ergernis op. Herdenken is per slot van rekening niet een louter persoonlijke aangelegenheid. Door alle plechtigheden, rituelen, krantekampanten en t.v.-programma's is het ook een collectief gebeuren, dat iets zegt over de manier waarop Nederland zich rekenschap geeft van zijn verleden, en misschien wel net zozeer van zijn heden. En daar word je niet vrolijk van.

Selectief vergeten schijnt een voorwaarde te zijn voor het behoud van iemands geestelijke gezondheid. Als dat zo is, dan verkeren Nederlanders inderdaad in een prima conditie. Nederlanders hebben een uitgesproken talent voor verdringing van al die zaken in het eigen verleden, die niet met het gewenste zelfbeeld overeenstemmen. Dat is des te gemakkelijker omdat het vak geschiedenis nauwelijks een rol van betekenis speelt in het onderwijs; het heeft namelijk geen economisch belang. Televisie is in dat verband waarschijnlijk belangrijker en inderdaad wil een enkele programmamaker wel eens een lijn uit de kast toveren. Maar veel baalt dat niet uit. De wetenschap dat ook ons verleden wel een paar zwarte bladzijden telt, dringt niet echt door en leidt dus ook niet tot wat meer gepaste bescheidenheid. Integendeel. Via een kleine omweg halen we toch weer ons morele gelijk. Wij zijn goed, want we erkennen de fouten uit ons verleden. En omdat wij goed zijn, kunnen we alle anderen bekritisseren. Dus sturen we duizenden briefkaarten met de sullige mededeling „Ik ben boos!” aan Helmut Kohl. Alsof de bondskanselier in hoogst eigen persoon, getooid in zwart uniform, de huizen van allochtonen in brand heeft gestoken.

Alsof die Duitsers zelf zich niet druk zouden maken over hernieuwd rechts-extremisme. En alsof we niet onze eigen centrum-democraten en onze eigen slachtoffers van racisme zouden hebben. Intussen kan niemand de Duitsers verwijten dat ze de confrontatie met hun verleden uit de weg gaan. Geen wonder natuurlijk, want er is geen kast groot genoeg om dat in te verstoppert. Maar het levert wel een scherp contrast op met Nederland, waar de pathologische behoefte tot morele zelfbevestiging klaarblijkelijk niet wordt gebinderd door enige historische zelfkennis.

Want waren de Nederlanders niet samen met de Engelsen de grootste slavenhandelaars? En was de terreur van de plantagehouders ergens zo groot als in Suriname? Is er, afgezien van Polen, enig land waarvandaan zoveel joden werden gedeporteerd? En was dezelfde bureaucratie, die dat mogelijk heeft gemaakt, er na de oorlog niet als de kippen bij om sommige van de overlevenden uit de kampen een nagekomen belastingaanslag te offren? Hoe zit het überhaupt met de geschiedenis van het Nederlandse antisemitisme? En hebben we ons koloniale verleden in Nederlands-Indië eigenlijk wel verwerkt, als een kritische beschouwing van Lou de Jong gelijk een rel uitlokt en Beatrix tijdens een bezoek aan Indonesië moet worden gechaperonneerd door veteranen die het zaakje (Poncke, Poncke P.) niet helemaal vertrouwen. Want we herdenken graag en veel, maar liefst wel wat ons uitkomt.

Er is geen behoefte aan een collectieve schuldbekentenis, maar wel aan het serieus onder ogen zien van een paar onaangename feiten. Die zijn meestal al bekend, maar worden stilzwijgend genegeerd en hebben dus geen enkele invloed op ons zelfbeeld. En wie de confrontatie met zijn eigen verleden niet aandurft, is gedoemd om telkens dezelfde fouten te herhalen. In het geval van Nederland is dat de fout van een misplaatst moreel superioriteitsbesef. Het laatste voorbeeld in de rij is de schijnvertoning na Srebrenica.

Jammer dat die moslims niet helemaal door hadden dat bescherming tegen moord en verkrachting niet bij de „humanitaire hulp” was inbegrepen. Jammer dat die Mladinovic toch een wat minder fijne collega bleek te zijn dan Karremans had gedacht. En jammer ook dat het VN-commando niet op tijd was met het verlenen van luchtsteun. De patiënt is inderdaad overleden. Maar ons aandeel in de Netens operatie was tenminste geslaagd en daar kunnen we trots op zijn. Dat was in ieder geval de officiële lezing. Intussen zijn we onder de druk van internationale kritiek ook hier wakker met de geworden en geattendeerd op enige „onvolkomenheden”. althans dat tenminste de juiste aanduiding is voor genocide. Maar wees gerust: een parlementair debat, wat beleefd gewide bezwaren, misschien zelfs een onderzoek dat tot een zorgvuldig en genuanceerd oordeel komt, en dan kunnen we deze kwestie ook weer overgeven aan de vergetelheid van het verleden.

Arnold Labrie

Minder democratie = minder slagvaardigheid

Dat minister Ritzen nu definitief kiest voor bestuurlijke slagvaardigheid ten koste van het democratisch gehalte van de universitaire bestuursstructuur, zag ook universiteitsraadsvoorzitter dr. H. Spoormans al aankomen. Het overgrote deel van zijn rede bij de opening van het academisch jaar kon hij dus straffeloos ongewijzigd laten. Wat hem betreft bestaat er geen tegenstelling tussen slagvaardigheid en democratie.

Als we het nog niet wisten, dan toch nu wel: de jaren zestig/zeventig, hoogtijdagen van de democratisering, zijn voorbij. En ook het debat zelf over de universitaire democratie is veranderd. Verzakelijkt vooral, ontdaan van alle ideologische inhoud. Discussies over het radenstelsel worden tegenwoordig gevoerd in termen van efficiëntie en doelmatigheid, niet met een beroep op een onaantastbaar geacht medebeslissingsrecht voor alle geledingen, liefst ook nog in het kader van de solidariteit met het proletariaat en de strijd tegen het imperialisme. En dus verwonderde het niet dat ook politicoloog en U-raadsvoorzitter Spoormans in zijn verdediging van het huidige stelsel vooral teruggreep op pragmatische argumenten. Het besturen van een universiteit vergt een andere aanpak dan het dirigeren van een willekeurig zangkoor, betoogde Spoormans. Universitair personeel is namelijk

niet geneigd om naar een oppermachtige dirigent te luisteren. "Strikte regelgeving en -handhaving werkt niet aan universiteiten", zei hij: "Veel effectiever zijn bestuurlijke maatregelen die kunnen bogen op de instemming van medewerkers. (...) Vandaar dat doelmatige en slagvaardige bestuurders voortdurend op pad zijn om draagvlak voor hun voorstellen te organiseren." Dat kan echter op verschillende manieren. De eerste is de weg binnendoor, van baas

naar onderbaas, oftewel van college van bestuur naar decaan, of van decaan naar vakgroepsvoorzitter. Nadeel van die methode is echter dat de onderbazen zich tegenover de bovenbazen gedragen als onderkoningen tegenover hun vorst. Hun gemeenschappelijke belang is "de ambities van de vorst te beteugelen". Om die politiek te omzeilen heeft menig vorst in het verleden zijn toevlucht genomen tot rechtstreeks contact met het volk: hij stel-

Spoormans: „Een universiteit bestuur je niet als een zangkoor” (foto Philip Driessen)

de een parlement in. Dat dus is de tweede manier van het organiseren van een draagvlak, zei Spoormans, de weg buitenom. Het creëren van organen waarin 'de werkvloer' zich vertegenwoordigd weet. Nadeel van deze weg is het oponthoud, de compromissen, het gepalaver. De bestuurder die daarom terugrijpt op besturen-per-decreet zal echter op de universiteit slechts schouderophalen ontmoeten; hij die dan maar de hiërarchieke weg volgt, via de onderkoningen, krijgt met hun intrinsieke sabotage te maken. En dat laatste doen de vertegenwoordigende organen heel wat minder, vindt Spoormans. Daar immers vindt minder belangenstrijd plaats, daar is men nog wel voor verandering of vernieuwing te porren. De weg buitenom kortom "vereist meer overleg, maar heeft een grotere kans van slagen". De voorstellen van de minister wijzen op het omgekeerde, meent Spoormans. Hij vat ze samen onder de titel "Meer macht aan de managers". Dat betekent dat de kloof tussen professionele bestuurders en de werkvloer zal groeien, en het passieve verzet zal toenemen. Het probleem van het universitaire bestuur is niet dat raden of beheerders dwars liggen, maar eerder dat ieder zijn schouders ophaalt, zijn eigen gang gaat en zich aan anderen weinig gelegen laat liggen. "Afschaffing van de universiteitsraad zonder een adequaat alternatief zal niet alleen afbreuk doen aan het democratisch gehalte maar vooral aan de bestuurlijke slagkracht van het centrale bestuur."

Wammes Bos

RL-meningen over universiteitsraad en HOOP

(vervolg van pagina 1)

niet te verdwijnen, maar als ze verdwijnen is dat ook weer geen ramp. Mits er dan wel een medezeggenschaps- of ondernemingsraad voor in de plaats komt. De decaan van de juridische faculteit, prof. C. Schwarz, "moet er allemaal niet aan denken. Ik zie geen voordelen, ik denk zelfs dat het overleg met de raden, bijvoorbeeld tussen college van bestuur en universiteitsraad, buitengewoon vruchtbaar is." Een einde van de universitaire democratie licht hij het wetsvoorstel niet: "Als er een ondernemingsraad kan komen, waarbij de studenten en het personeel eigen raden hebben, is daar geen sprake van." Decaan prof. J. v.d. Herik van Algemene Wetenschappen verwacht wel te kunnen samenwerken met een ondernemingsraad, zij het een medezeggenschapsraad, net als nu kleine de faculteitsraad. "En een ondernemingsraad is vaak veel machtiger, zeker in middelgrote ondernemingen. Zo'n achtergang is dat dus niet." Maar ook voor hem hoeft het allemaal niet, vooral "omdat het niet de RL is geweest die model is gebouwd voor de problemen die Ritzen wil oplossen." Decaan prof. H. Maarse van gezondheids- en wetenschappen ziet ook nog niet dat men vinst boekt met de invoering van ondernemings- of medezeggenschapsraden. "Wil je iets gedaan krijgen, dan heb je toch meer nodig dan alleen die formele legitimatie. Je zult altijd steun moeten verwerven bij je doelgroep." Zijn collega prof. A. Nieuwenhuijzen van geneeskunde is heel wat sceptischer. Of een hiërarchisch bestuursmodel à la de academische ziekenhuizen, met een raad van toezicht, een raad van bestuur en een ondernemingsraad, een verbetering voor de universiteit zou betekenen, betwijfelt hij ernstig. "Slagvaardig bestuur? Ook daar moet je compromissen sluiten, draagvlak creëren. En de universiteit is geen bedrijf, hier worden de medewerkers juist geselecteerd op onafhankelijk denken. Daar past een platte

„Een driejarige opleiding wordt een soort Hbo, dan kweek je veredelde klerken”

democratische organisatievorm bij. Universiteits- en faculteitsraden leiden tot zorgvuldig bestuur, daar dwingen ze toe. Mijn ervaring is dat raadsleden zich over het algemeen goed voorbereiden, zeker de studenten. Die leveren een goede bijdrage. Vooral op onderwijsgebied zijn ze expert, en bij andere onderwerpen stellen ze zich bescheiden op. Dat loopt prima." De invoering van een collectief klachtrecht van studenten juicht hij evenmin toe. "Dat kan leiden tot een eindeloze klachtenregen. En ik vrees dat, naarmate de studenten minder verantwoordelijkheid mogen dragen voor het curriculum en de examenregelingen, er des te meer aanleiding zal zijn tot klachten. Daar schieten we dus niets mee op." Collegevoorzitter Dittrich houdt slagen om de arm. Hij wil eerst precies weten wat de voorstellen inhouden, en hoe groot de 'vrijheidsgraden' zijn die de instellingen straks zullen hebben. Net als rector Cohen betoogt hij dat, wat voor bestuursstructuur er ook is, er altijd goed geluisterd moet worden naar het personeel en de studenten. Maar zich vierkant tegen de voorstellen verzetten doen de collegeleden niet. Zeker Cohen niet, die al in een eerder stadium verklaarde het begrotingsrecht aan de universiteitsraad ontnomen te willen zien. Dit om in spannende tijden de besluitvaardigheid te kunnen verhogen. Voorzover hij het kan beoordelen is Cohen gematigd positief over het wetsvoorstel. "Vooral om wat het allemaal niet regelt. Er staat veel minder in dan voorheen, dat is dus echte deregulering. Dat de vakgroepen hun wettelijke bevoegdheden kwijt raken, betekent bijvoorbeeld niet dat je ze niet mag instellen als organisatorische eenheid. Men zal veel meer zelf kunnen bepalen, structuren op maat kunnen maken." Of een raad instemmingsrecht of alleen maar adviesrecht bezit, vindt hij van minder belang. "In 95% van de gevallen luister je als bestuurder buitengewoon goed naar

de raden. Maar soms moet je een knoop doorhakken. Dan nog geldt dat je als bestuur misschien één keer een stevig conflict kan hebben met leden van je organisatie, hooguit twee keer, maar wordt het vaker, dan is er iets mis. Zo besturen is niet vol te houden." Overigens was het in ieder geval geen opmerking van hem die Ritzen er toe bracht de U-raden hun macht te willen ontnemen. De Volkskrant meldde namelijk dat Cohen aan Ritzen zou hebben gezegd dat hij regelmatig was teruggefloten door de U-raad, en dat dat het besturen zo moeilijk maakte. Cohen: "Dat heb ik niet gezegd, en dat kan ik ook niet gezegd hebben, want ik ben helemaal niet vaak door de raad teruggefloten. Onzin dus." Tenslotte, wat ook de bevoegdheden van nieuwe raden zullen zijn, Cohen is geen voorstander van gescheiden personeels- en studentenraden. Zoals te verwachten was zijn de studenten nog het minst te spreken over Ritzen's plannen. Christel Grimbergen, U-raadslid en bestuurslid van NSEM, vindt het "belachelijk om de democratie af te schaffen omdat het in 20% van de gevallen niet goed loopt, zoals Ritzen zei. We gaan weer terug naar de jaren vijftig. Die ondernemingsraden zijn meer decorum dan dat ze werkelijke macht hebben." Ook de instelling van een opleidingsdirecteur kan haar goedkeuring niet wegdragen: "Dat betekent dat de belangrijke beslissingen over het onderwijs straks door één persoon worden genomen."

HOOP

Wat vindt men van de uitgelekte elementen van het HOOP? Veel is nog onduidelijk. Bijvoorbeeld op welke manier de instellingen hun studentenbevolking zouden moeten reduceren. Cohen vindt dat in ieder geval de toegankelijkheid niet in het gedrang mag komen; wie gekwalificeerd is moet toegang hebben, vindt hij. Over één

ding is men het roerend eens: een bachelorsopleiding van drie jaar leidt tot niets. En vooral de suggestie dat studenten economie en rechten wel wat harder kunnen werken en de huidige vierjarige opleiding dus best in drie jaar kunnen doen, wekt wrevel. Cohen: "Staatssecretaris Nuis heeft tijdens die discussieronde (Circus Nuis; wb) in Rotterdam van de president van de rechtbank te horen gekregen dat hij geen juristen met een driejarige opleiding in de rechterlijke macht of de advocatuur wenselijk tegen te komen. Dat zijn geen juristen. Maar Nuis heeft kennelijk niet geluisterd. En dat rechtenstudenten niet hard genoeg zouden studeren is onzin. Veertig uur haalt niemand, ook werkende mensen niet. Als ze die tijd werkelijk zouden volmaken moet de universiteit haar personeel verdubbelen om de studenten bezig te houden. Dat is een keer onderzocht." Decaan Schwarz: "Een driejarige opleiding wordt een soort Hbo, daarin kan je geen behoorlijke gewetensvolle juristen afleveren, hooguit veredelde klerken. Studeren is ook: gevormd worden. Daar is zeker vier jaar voor nodig." Decaan Wolff van economie: "Drie jaar is onzin. Ik zie niet hoe die mensen op de arbeidsmarkt moeten functioneren. En ook wij streven wetenschappelijke vorming na, dat doe je niet in drie jaar. Nu al zijn de specifiek vormende vakken, geschiedenis van het economisch denken bijvoorbeeld, of filosofie, van het rooster verdwenen. Dat is verschraling." Algemeen is de irritatie over de zoveelste aardverschuiving die de universitaire wereld treft. Het onderwijs heeft behoefte aan rust, alleen dan kan men zich op de kwaliteit concentreren. Decaan Kusters: "De reformatie heeft in dit land kennelijk zo diep wortel geschoten dat we altijd maar moeten blijven veranderen en hervormen. Het lijkt wel of niets hier ooit de tijd krijgt om traditie te worden."

Wammes Bos

In geldgids wassen meisjes borden en jongens auto's

"Met geld omgaan is vaak een hele kunst, je moet ook aan zoveel denken en alles is ook zo duur." Met dit citaat hoopt de onlangs bij Kluwer verschenen 'Geldgids voor scholieren en studenten 95/96' zichzelf bestaansrecht te verschaffen.

De gids is ontwikkeld voor scholieren, studenten en ouders die alles willen weten over de financiële kant van het studeren. Maar er staat nog veel meer in de gids die werd samengesteld door onder anderen de huidige staatssecretaris van financiën, W. Vermeend. Het eerste hoofdstuk gaat over de Kinderbijslag en is geschreven voor de papa's en de mama's. Het is het enige hoofdstuk waarin de lezer met 'u' wordt aangesproken. In de rest van het boek moet de lezer het met 'je' en 'jij' doen. Wie zich daar niet aan stoort kan in het boek veel te weten komen; een uitgebreide adressenlijst, informatie over studiebeurzen in het buitenland, belastingformulieren en rechtsbijstand. Het verschil met het alom bekende 'Poenboek', dat ook over geld gaat, is dat de 'Geldgids' dieper graaft. Zo is er informatie over hoe het met de huurbelasting zit als je in een kraakpand woont. Er wordt zelfs met voorbeelden uitgelegd wanneer je de OV-weekkaart wel en niet mag gebruiken. Ook is er aandacht voor hoe het met de erfenis zit als jij of je ouders komen te overlijden. Jammer alleen dat je na een kwartier zoeken in het 230 A-viertjes tellende naslagwerk er nog altijd niet achter bent gekomen hoe lang je een basisbeurs kunt krijgen. Verder zijn er de nodige tips. Wie naar

het buitenland gaat om te studeren wordt door de samenstellers van de gids dringend aangeraden om de taal van het land te beheersen. Dat is nodig, zo schrijven ze, "om te kunnen communiceren met de mensen aldaar." Dat zijn natuurlijk tips die je als student niet mag missen. Erg informatief is ook de inleiding bij het hoofdstuk over verzekeringen. In één kolom wordt van het oude Baby-lonië tot Klein-Azië via Johan de Witt

en de Middeleeuwen uitgelegd wat verzekeringen zijn en hoe ze ontstonden. Voor wie bang is dat de financiële thema's in het boek wat moeilijk te begrijpen zijn, is het fijn om te weten dat er na bijna elk theoretisch onderwerp een voorbeeldsommetje wordt gegeven. Zo'n verhaaltjes-som die iedereen zich nog wel van de wiskundeles op de middelbare school kan herinneren.

Bij het hoofdstuk over "bijbanen en vakantiewerk" komen we zo Lisette tegen die haar moeder helpt in de huishouding, Ed die auto's wast bij de plaatselijke garage, Corinne die als leerling-verpleegkundige actief is, Rob die taxichauffeur is, Ingrid die in de mensa werkt, en Jan die modellocomotieven verzamelt. Bij het hoofdstuk "Ondernemerschap" komen we alleen Johan, Carlos, Hans, Guido, Erwin en Klaas tegen. De makers van het

boek zullen wel gedacht hebben dat het vrije ondernemerschap voor vrouwen nog wat te hoog gegrepen is. Alleen bij het hoofdstuk over belastingen komen we Jolanda tegen, zowaar een eigen onderneming lijkt te hebben. Maar, o jéé, ze heeft, blijkt uit het voorbeeld-sommetje, besloten om vierduizend gulden in de kas op te nemen om kleren te gaan kopen.

Micha Wertheim

Universiteiten mogen zelf in studies snoeien

Het is tijd voor sanering van het versnipperde studie-aanbod. Dat staat in het nieuwe HOOP. Maar de eer van die operatie laat de minister voorlopig aan de instellingen.

Ritzen ziet veel in het plan van de HBO-Raad om het aanbod te bundelen tot 30 tot 50 brede opleidingen. En hij vindt dat nu ook de universiteiten tot "sterke reductie" van hun 250 verschillende opleidingen moeten overgaan. Het is goed mogelijk dat dat tot een aantal sluitingen leidt. Van veel kanten was aangedrongen op opschoning van het uitgedijde aanbod van ruim 500 HBO- en WO-opleidingen. Er zijn teveel verschillende namen voor sterk met elkaar verwante opleidingen. Bovendien zijn veel opleidingen te smal, wat riskant is op de hedendaagse arbeidsmarkt.

Opvallend is dat de bewindsman de verantwoordelijkheid voor de operatie bij de instellingen laat. De adviescommissie onderwijsaanbod (ACO), die sinds drie jaar als sluiswachter voor nieuwe opleidingen fungeert, stelde eerder deze zomer nog dat de minister deze verantwoordelijkheid naar zich toe moest trekken. Volgens de ACO zijn de instellingen, in hun strijd om de student, de laatste jaren niet in staat gebleken om samen pijnlijke keuzes te maken.

Toch legt Ritzen het initiatief nu bij de gezamenlijke instellingen. De HBO-Raad kan doorgaan met zijn plan voor 30 tot 50 brede opleidingen, met elk een landelijk afgesproken basis van kernkwalificaties. De minister wil dat daarbij ook het probleem van de 'vrije opleidingen' wordt opgelost. Om te voorkomen dat er opnieuw branchevervagende studies over communicatie, milieu of management ontstaan, kunnen HBO- studenten voortaan zelf geen vrij programma

meer samenstellen.

De VSNU wordt uitgenodigd het voorbeeld van de HBO-Raad te volgen. De universiteiten moeten snel een plan maken voor "eenmalige doorlichting" van het studie-aanbod. Vergelijkbare opleidingen moeten hetzelfde gaan heten. Studies zonder binding met onderzoek moeten van de universiteit verdwijnen. En vanwege het dalend aantal studenten moet er ook gekken worden of sommige opleidingen niet te klein worden. In dat geval zal men afspraken moeten maken over taakverdeling, wat neerkomt op sluiting van bepaalde opleidingen.

Hoewel het HOOP de grote sanering voorlopig aan de instellingen overlaat, is de kans op overheidsingrijpen niet verdwenen. In één opzicht komt dat ingrijpen nu zelfs dichterbij. Dat doet zich voor als een visitatiecommissie ergens een belangrijke "tekortkoming" aantreft, die daarna door de opleiding niet snel verholpen wordt. Volgens geldende afspraken kan de

minister, na een officiële waarschuwing van de inspectie, in zo'n 'zwaarlijk geval' ingrijpen. Maar de procedure daarvoor neemt jaren in beslag. Van dat "onaanvaardbare tijdsverlies" wil Ritzen af. Het plan om een opleiding als uiterste straf te laten sluiten wil hij voortaan niet alleen in tweejaarlijkse HOOP kunnen doen, maar op elk willekeurig moment. Tot nu toe zijn nog geen opleidingen als gevolg van een visitatie gesloten. Maar dat de dreiging ermee niet ter theorie is, blijkt in dit HOOP voort uit de passage over politicologie in Nijmegen. Ritzen schrijft daar deze opleiding sinds het visitatieport van januari 1992 nog steeds niet "een deel van de twijfels" over de kwaliteit heeft kunnen wegnemen. De inspectie kijkt nu nog een laatste keer naar dit geval. Concludeert de instantie negatief, dan zal Ritzen Nijmeegse studie "zijn rechten ontnemen". Dat staat gelijk aan het sluiten van de poorten.

HOP, Frank Steenkamp

„Een stevige handdruk, maar geen grote bek

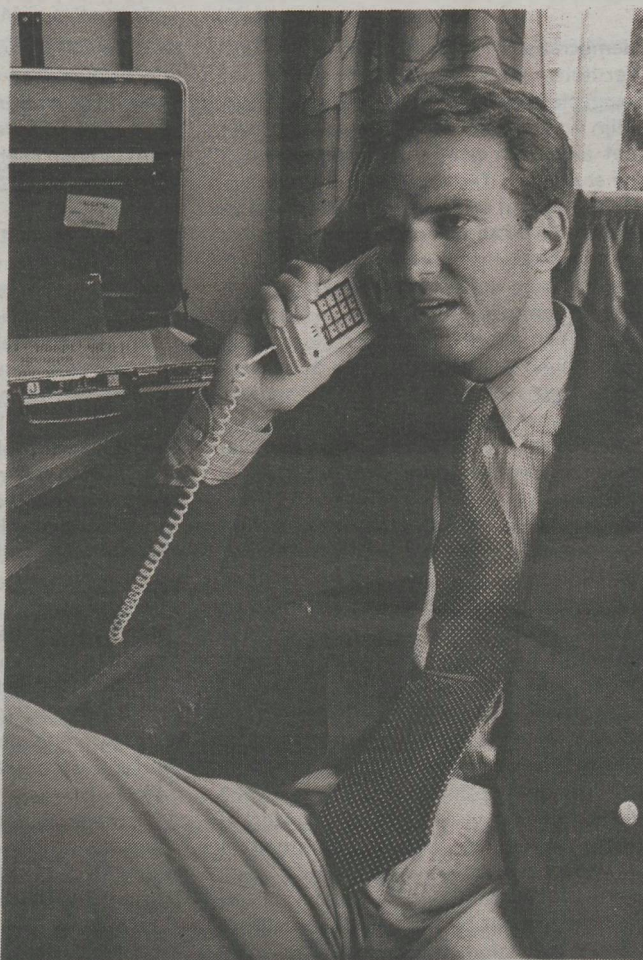

De Stage (1)

"Het was zaak dat ik me meteen van mijn beste kant liet zien. Een stevige handdruk dus, duidelijk laten merken dat ik er was, maar geen grote bek. Ik moest goodwill kweken, het vertrouwen van de salesmanagers winnen. Zij zouden immers de belangrijkste bronnen voor mijn onderzoek vormen."

Een beetje zenuwachtig toog Joost Aarsen (25) afgelopen maart dan ook naar Parijs. Daar zou de vierdejaars internationaal management zich, koud één week stagiaire, aan het marketingteam van 'Rood Testhouse International N.V.' presenteren. In het Engels wel te verstaan, want dat is de voertaal binnen het van oorsprong Nederlandse bedrijf dat in Engeland, Duitsland en Frankrijk vestigingen heeft; een jonge holding die gespecialiseerd is in het testen, verpakken en programmeren van chips voor bijvoorbeeld de ruimtevaart, defensie en de computerindustrie.

Die paar zenuwen, niet te veel, dat was net wat hij nodig had. Die gaven hem dat extraatje; alert volgde hij de Parijse vergadering waar zijn onderzoek een van de agendapunten was. En alles zat mee. De salesmanagers namen hem serieus, luisterden naar zijn opmerkingen die hij tijdens de behandeling van andere agendapunten maakte, en knikten instemmend toen zij van zijn plannen hoorden. Dus hij zou zes maanden de rol van marketingmanager op zich nemen en uitzoeken hoe de drie bedrijven van Rood zich op een meer uniforme en consistente manier konden presenteren. Nu leek de pr nog te veel op een ratjetoe; dat beseften zij zelf ook. De Fransen, die pas één jaar geleden door het Nederlandse moederbedrijf zijn overgenomen, hielden bijvoorbeeld nog vast aan hun oude naam. Zo waren ze immers bij hun klanten bekend. De Engelsen, al wat langer onder Nederlandse vlag, zochten naar een compromis: op hun visitekaartje prijkte in grote letters de oude naam; 'Rood Testhouse International N.V.' stond klein in een hoekje. En iedere vestiging had zo zijn eigen lay-out als het ging om

Stagiaire Joost Aarsen, vijfdejaars internationaal management, onderzocht op welke manier 'Rood Testhouse International N.V.' zich het beste aan de buitenwereld kan presenteren. (foto Philip Driessen)

briefpapier, advertenties en direct mail. Bovendien wist eigenlijk niemand of ze hun (potentiële) klanten beter via 'direct mail', via brochures of door advertenties in vakbladen konden bereiken.

Aarsen ging aan de slag. Grinnkend en met glinsterende ogen: "Ik heb geboft. Ik had vijf jaar niet gevlogen en meteen zat ik in het vliegtuig naar Engeland, een dag erna vloog ik al naar

een beurs in Schotland. Een week later zat ik in Duitsland. Ik voelde me een echte international businessmanager en dat was heel leuk gevoel."

Al het gereis in die eerste weken had maar één doel: "Ik moest het bedrijf goed leren kennen, feeling krijgen voor een industrie die ik niet kende. Dus weten welke producten er worden gemaakt, waar ze voor worden gebruikt, waar de concurrentie zit, hoe groot de omzet is, welke ontwikkelingen er zijn."

Het was een tijd van vertrouwen winnen en praten, praten, en nog eens praten. Thuis, in Nederland, kon hij alles op een rij zetten en uiteindelijk vielen de verschillende stukjes van de legpuzzel langzaam maar zeker in elkaar: het beeld van 'Rood Testhouse International N.V.' doemde op.

Met een helder zicht op het bedrijf stapte Aarsen vervolgens opnieuw het vliegtuig in. Naar Duitsland, Engeland en Frankrijk om in de archieven te achterhalen hoe iedere vestiging zich liet presenteerde. Maar ook voor uitvoerige gesprekken met de diverse salesmanagers over het beeld dat de klant in hun ogen van Rood heeft. "Positief", luidde hun oordeel eensgezind. Zeker als het gaat om kwaliteit en dienstverlening. Maar de managers bijvelden of hun klanten wisten dat de vestiging onderdeel uitmaakte van een grotere groep. Dat weten ze inderdaad niet, kon Joost Aarsen hen na interviews met zo'n dertig klanten vertellen. Het lokale bedrijf wisten ze alles van, maar dat dat behoorde tot een groep wereldwijd opereert en ook nog andere producten en diensten in huis heeft, nee, dat was hen onbekend.

Twee weken geleden was Joost Aarsen weer in Parijs. Met zijn blauwe jasje, zijn keurige dasje, maar zonder ook maar een spoor van zenuwen stond hij weer voor het marketingteam. Voor de laatste keer voorlopig, om te vertellen dat de groep een presentatie beter moet, maar ook beter kan. Eenzelfde logo, dezelfde visitekaartjes, eenzelfde presentatie op diverse beurzen, kortom een stijlboek of een "marketingcommunicatiebijbel" waarin staat hoe de vestigingen zich moeten presenteren, zal wonderen doen, hield hij het team voor. Een uniforme presentatie zal nieuwe klanten trekken en oude klanten maken van de grote kennis en de grote hoeveelheid producten en diensten die de hele groep in huis heeft.

Wat Joost Aarsen er niet bij vertelde is dit: hij is best bereid om voorgoed de taak van marketingmanager op zich te nemen mocht 'Rood Testhouse International N.V.' dat willen. "Nu is marketing nog een deeltaak van de salesmanagers, maar misschien krijgen zij het te druk op den duur. Het bedrijf groeit hard, wie weet heeft Rood straks een extra kracht nodig. Waarom zou ik dat dan niet kunnen zijn?"

Riki Janssen

Collegevoorzitter Dittrich: Overheid besmet studenten met kiem van calculerend burgerschap

Universiteit moet steun in de regio zoeken

het vette Engelse accent ont-
brak, net zoals het uitbundige
overhemd en de gelikte mimiek.
Maar voor het overige had het
ook Barry Stevens in de Sound-
mixshow kunnen zijn, afgelo-
pen maandag op de kansel van
de universitaire aula.

Vooraf doorgaan', roept Stevens altijd
veelgemoed tegen beginnend talent dat
driftig popsterren imiteert. Collegevoor-
zitter Dittrich riep het zichzelf en de uni-
versitaire gemeenschap toe tijdens de ope-
ning van het academisch jaar: "Gewoon
doorgaan", luidde de titel van zijn rede.
Ik wist dat 'gewoon' tussen kleine aan-
alingstekentjes stond.
moderen om van koers te veranderen heeft
leze universiteit niet, zei Dittrich. Het gaat
immers goed. Dit jaar zijn drie nieuwe
studierichtingen begonnen, en de studen-
ten blijven in grote getale toestromen,
owel naar de oude als de nieuwe richtin-
gen. Drie onderzoekscholen hebben een
NAW-erkenning verworven, waaruit
lijkt dat niet alleen het onderwijs maar
ook het onderzoek aan de RL hoog scoort.
de uitslag van de onderzoeksvisities bij
nachten en economie ziet hij met optimis-
me tegemoet. En wat de zakelijke kant van
het universitaire bedrijf betreft (dus dat
keel waar met name het college verant-
woordelijk voor is; wb), daar loopt alles
ok op rolletjes, vindt de collegevoorzit-
ter. De bestuurscultuur is "open en harmo-
nisch", het beheer is op orde.

De zoveel veren in de eigen derrière verei-
gen de regels der retorica dat er een contra-
dictie volgt. Dat kwam, in de vorm van de
vraag waarom de RL dan niet gewoon door
gaan.
dat het in de 'bestuurlijke omgeving'
an de RL heel wat minder koek en ei is.
Dittrich heeft dus zorgen. Ten eerste over
de mogelijkheden om verder te groeien.
am. nlangs weigerde minister Ritzen zijn toe-
emming aan een samen met de Techni-
sche Universiteit Eindhoven bedachte nieu-
we opleiding in de biomedische technolo-
gie. Voorzover die weigering past in een
mogelijk moratorium op nieuwe opleidin-
gen, wordt een groei-instelling als de RL
beharven de dupe. Temeer omdat een der-
delijk beleid ingegeven lijkt door proble-
men die elders zijn veroorzaakt. Met een:
Onze initiatieven zijn niet gebaseerd op
het verhangen van de bordjes", gaf Dit-
trich een venijnige steek onder water aan
die andere universiteiten die in de jacht
studenten slechts optisch nieuwe rich-
tingen creëren maar in feite oude wijn in
ouwe zakken verkopen. Wanneer daar-
tegen de RL een voorstel indient, gaat

het om werkelijke vernieuwing, beweerde
de collegevoorzitter. Om die reden, maar
ook vanwege het groei karakter van de RL,
zou de minister de Limburgse universiteit
niet samen met de andere instellingen over
één kam moeten scheren, hield Dittrich
zijn gehoor voor.

Zorgelijk betoonde hij zich ook over de
positie van de studenten. Zij krijgen een
vloed van maatregelen over zich uitge-
stort, die het steeds moeilijker maken om
zich "op een normale manier te ontwikke-
len tot de maatschappelijk verantwoorde-
lijken van straks". In bedekte maar niet mis-
te verstane bewoordingen legde hij de
schuld voor het ontstaan van een generatie
van calculerende burgers uitdrukkelijk bij
de overheid: de studenten "worden al
vroeg in hun leven geconfronteerd met de
konsekwenties van de calculerende staat
en worden dus mogelijk ook al vroeg met
de verderfelijke kiemen van het calcule-
rende burgerschap besmet".

Dat universiteiten en studenten steeds va-
ker tegenover elkaar komen te staan in
plaats van naast elkaar, is eveneens een
punt van zorg. Men laat zich tegen elkaar
uitspelen, constateerde Dittrich, overigens
niet als eerste in de academische wereld dit
afgelopen jaar. Maar ook hij was kennelijk
niet bij machte zelfs maar een flard van een
mogelijke remedie aan te geven.
Net als rector magnificus Cohen bij de jong-
ste diesviering in januari wijdde Dittrich
het piëce de résistance van zijn toespraak
aan de vraag waarom de universiteit bui-
ten haar poorten zoveel onbegrip, ja zelfs
dédain ontmoet. Aan de kwaliteit van on-
derzoek en onderwijs kan het volgens hem
niet liggen, want die is uitstekend. Dittrich
meent daarom dat vooral het succes van
het adagium 'hogere onderwijs voor velen'
er debet aan is. Immers, de universitaire
bevolking is in de afgelopen decennia ver-
veelvoudigd. Op zichzelf een gunstige ont-
wikkeling, die echter als ongewenst ne-
veneffect met zich meebracht dat jan en
alleman zich nu ook met de universiteit
meent te mogen bemoeien. Zij is publiek
bezit geworden, en daarmee onderwerp
van publiek debat. Geldhongerige kabi-
netten laten zich niet meer door het mar-
meren aureool van het wetenschapsbedrijf
afschrikken; men snoeit er net zo lustig als
elders.

Waar Cohen in januari echter nog voorstel-
len deed om het wederzijdse begrip tussen
politiek en universiteit te verbeteren, heeft
Dittrich de hoop al opgegeven. De inhou-
delijke argumentatie van de universiteiten
wordt immers breed onderschreven: ie-
deréén vindt dat Nederland zijn kennisin-
dustrie hoog moet houden. Dat zulks aan-
slagen op het wetenschappelijk onderwijs
niet verhindert, betekent dat het allang
niet meer om argumenten gaat. Laten we
dus ophouden met de "vruchteloze pogin-

gen om politici, industriëlen en andere
opinion-leaders" ervan te overtuigen dat
de universiteit een redelijk efficiënt en
goed presterend instituut is. In plaats daar-
van, zegt Dittrich, is het nuttiger om elders
verankering te zoeken, "nieuwe coalities"
te smeden om de toekomst van de instellin-
gen veilig te stellen.

Voor de RL kiest Dittrich dan voor een
sterkere verankering in de regio, liefst de
euregio. De blik niet meer op Den Haag,
maar op de eigen achtertuin. Niet dat we
een regionale universiteit moeten worden:
"Onze maatstaven voor onderwijs en on-
derzoek moeten (inter)nationaal zijn". Als
de RL echter de economische, sociale en
culturele motor voor de (eu)regio wil zijn,
zoals in haar 'missie' is opgenomen, dan
moet er nog het een en ander gebeuren.
Dittrich bepleitte intensivering van de
kontakten met overheden, bedrijfsleven,
onderwijs- en andere organisaties en ver-
wacht daar wederzijds nut van. Hoe en wat
precies, daarover liet hij zich maandag niet
uit. Desgevraagd verklaart hij een dag la-

ter: "Natuurlijk is dit allemaal nog rijkelijk
vaag, maar het gaat erom dat we onder-
zoeken wat we voor elkaar kunnen bete-
kenen. Ook met het oog op nieuwe finan-
cieringsbronnen voor de universiteit, want
als we afdriven van de overheid zijn die
straks hard nodig. Misschien kunnen we
meer doen aan postacademische cursussen
voor het bedrijfsleven, of kunnen we van-
uit de RL helpen met het opstarten van
bedrijfsjes. Dat het Science Park, ooit opge-
richt met dezelfde bedoeling, niet meer
bestaat, zegt niet dat het onmogelijk is. En
we moeten de contacten met het Hbo ver-
stevigen, structureel. Daar ben ik al mee
 bezig. De Hogeschool Heerlen, (ik ben er
net op bezoek geweest), heeft veel op het
gebied van de techniek in huis, en men
weet er ook wat van kwaliteitsmanage-
ment. Daar kunnen we wat aan hebben. Ik
vind dat we veel meer moeten samenwer-
ken met het regionale Hbo, dat is een van
mijn prioriteiten."

Wammes Bos

Dilemma

En daar stonden we opeens met de
handen in het haar, 's nachts om kwart
over één op het INKOM-eindfeest: de
politie verbood verdere life-muziek,
hoewel de organisatie zich nauwellettend
aan de voorwaarden had gehouden.
Mijn aanwezigheid berustte op enig
toeval. Ik was er op uitnodiging van het
bestuur van Circumflex, dat mij
buitengewoon deftig was komen halen
in een auto die zeker twee keer zo groot
was als die waarin ik als
staatssecretaris rondreed (toegegeven:
hij was ook vijf keer zo oud), en ik
stond een beetje (na) te praten met wat
bestuursleden van
gezelligheidsverenigingen over het
succes van de INKOM.
Want succesvol was het: veel
deelnemers, puike organisatie, tevreden
deelnemers en organisatoren,
uitstekende sfeer, ook op het eindfeest.
Wie aanwezig was, merkte niet veel van
wat je in de stad, aan de overkant van
de Maas, als hinderlijk en hard lawaai
tegemoet woei. Integendeel, je kon, zelfs
in de tent, maar zeker daarbuiten,
gewoon een gesprek voeren, en dat heb
ik wel eens anders meegemaakt.
En toen opeens het bericht: geen life-
muziek meer, ondanks de gemaakte
afspraken. Ik met de organisatoren mee
naar de politie, en mee overleggen over
het dilemma: het stilleggen maar
accepteren, balend dat al die eindeloze
onderhandelingen van het afgelopen

half jaar uiteindelijk voor niets waren
geweest, of gewoon doorgaan, en
daarmee ruzie met de gemeente en de
politie riskerend en een hypotheek
leggend op de INKOM van volgend jaar.
Gelukkig hoefde het daarop uiteindelijk
niet aan te komen: de inmiddels
gearriveerde milieu-ambtenaar
overtuigde de politie van de redelijkheid
om tot het afgesproken tijdstip door te
gaan, binnen het afgesproken
geluidsvolume, dat hij ter plaatse zou
meten. Ik heb hem zien meten, en mij
erover verbaasd dat het geluid pas
werkelijk op volle sterkte kwam als er
meegezongen werd. Maar dat gedoe
kostte toch gauw een half uurtje.
Lastig hoor, om in zo'n situatie, zonder
dat je rustig kan afwegen wat de voors
en tegens van een besluit zijn, toch een
goede beslissing te nemen, en petje af
voor de manier waarop de INKOM-
commissie ook met dat probleem is
omgegaan: met emoties (en terecht),
maar weloverwogen.
Dit zijn de momenten waarvan je zo
ongelooflijk veel leert: de ervaring die je
dan opdoet, kan je in je studietijd alleen
maar in dat soort situaties opdoen.
Daarom vind ik activiteiten naast je
studie ook zo belangrijk, en daarom
moeten die vooral blijven bestaan, ook
als landelijke
studiefinancieringsarrangementen dat
minder gemakkelijk maken.

Job Cohen

'Psychologie gaat over het allerinteressantste onderwerp dat er bestaat: jezelf'

Maastricht had recht op een opleiding in de psychologie, gewoon omdat iedere universiteit haar studenten een opleiding in de psychologie moet bieden. Want wat is voor een student nu essentiëler in de wetenschappelijke vorming dan te leren hoe zijn hersens functioneren? Dat was de boodschap waarmee de Leidse hoogleraar in de functieleer, prof. W.A. Wagenaar, het academisch jaar opende. Tijdens de receptie na afloop van de opening licht hij tussen de schuifdeuren van de feestzaal zijn ideeën toe.

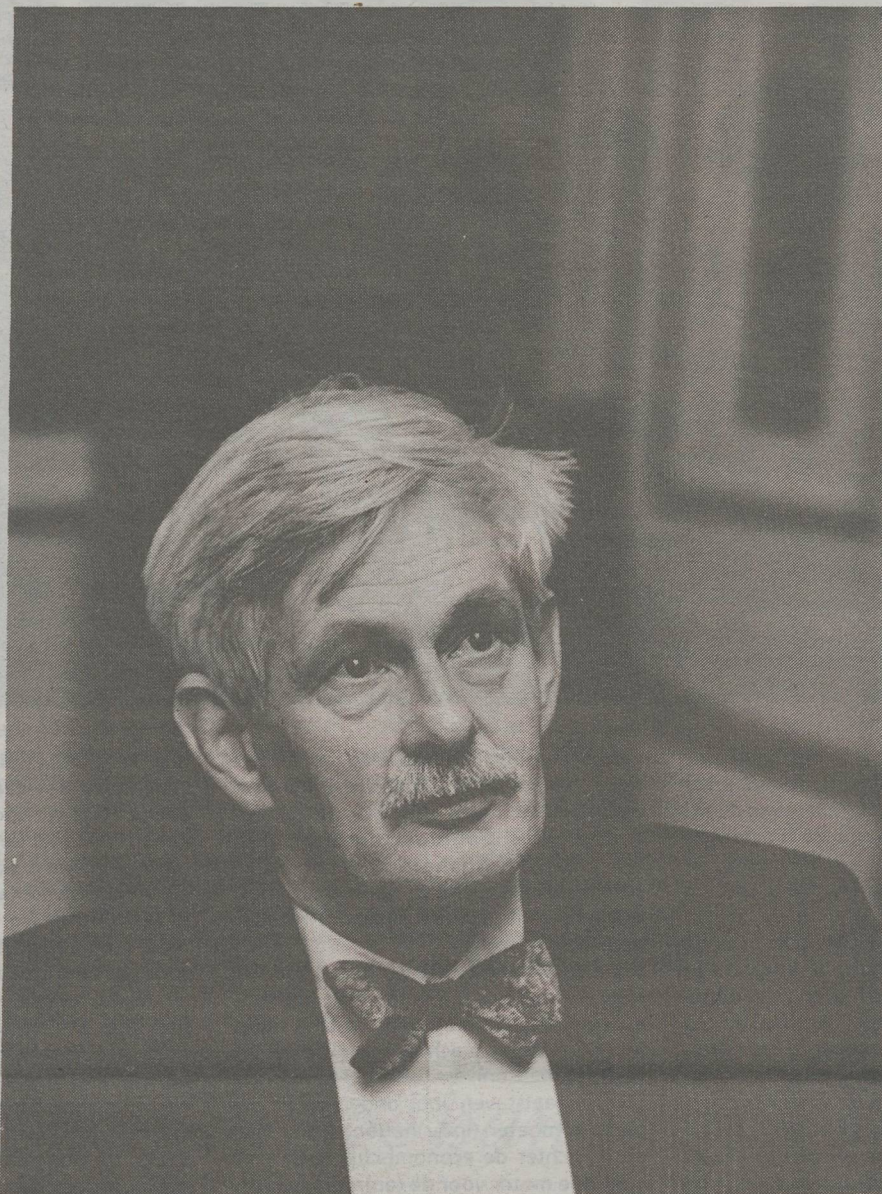
Hij ondertekende samen met andere collega's uit de Nederlandse psychologenwereld een brief waarin gepleit werd voor de oprichting van een nieuwe opleiding in Maastricht. Dat deed hij niet omdat hij het concept van de nieuwe opleiding zag als een broodnodige aanvulling op de reeds bestaande opleidingen, maar gewoon omdat hij vindt dat iedere universiteit een behoorlijke voorziening in de psychologie nodig heeft. Als morgen de universiteit van Twente hem vraagt een brief te ondertekenen om eenzelfde pleidooi te ondersteunen zal hij meteen zijn handtekening zetten. Van harte zelfs: „Natuurlijk heeft iedere universiteit psychologie nodig. Het is niet zoiets als vrijetijdskunde; dat hoeft je maar op één plaats te hebben. Maar psychologie is een basisvak dat gaat over het allerinteressantste onderwerp dat er bestaat: *jezelf*. Het is een wetenschap die de meest centrale vragen stelt: wie ben ik, wat is rationaliteit, hoe werkt het denken. Als je die vragen niet behandelt in je studie ben je beperkt in je denken.“

„Neem nou een jurist,“ zegt Wagenaar: „die kan de schuldvraag niet kennen zonder te weten wat mensen gedaan hebben. Maar kan een jurist tegenwoordig nog kennis nemen van ons vak? Ik maak me ernstig zorgen over de steeds grotere druk op de universiteiten om opleidingen te gaan stroomlijnen, zodat studenten niet meer om de deur kunnen kijken. Vroeger was het heel normaal dat een jurist er psychologie en sociologie bijdeed.“

Uitstekende kern

De keuze voor een empirisch georiënteerd programma die de nieuwe opleiding in Maastricht heeft gemaakt, vindt Wagenaar heel verstandig, niet zozeer omdat daar een leemte bestond in de Nederlandse psychologie, maar omdat die aansluit op de specialisaties die al in Maastricht aanwezig zijn. „Er was hier een uitstekende kern aanwezig met mensen als Van den Hout, Merkelbach en Jolles. Het is heel logisch dat je daarbij aansluiting zoekt in plaats van het hele veld te willen bestrijken. Lang niet iedere faculteit heeft een volledig pakket te bieden, wij in Leiden ook niet.“

Als er eerst een groep leidende psychologen had mogen zeggen welk zwak punt in de Nederlandse psychologie aangevuld had moeten worden vanuit Maastricht, zou het moeilijk geweest zijn om er een te vinden, meent Wagenaar. „De Nederlandse psychologie is zeer goed, zeg maar leidendgevend in de wereld op een klein aantal gebieden: ten eerste de datatheorie en methodenleer en ten tweede de functieleer. We zijn dus heel goed in de technische benadering van het vak. Er zijn misschien een paar gebieden die wat achter zijn gebleven met die benadering, bijvoorbeeld de persoonlijkheidsleer, die van oudsher sterk Duits is georiënteerd. Maastricht is heel goed in de technische-experimentele benadering van de klinische psychologie.

Wagenaar: „Als Twente morgen om een handtekening vraagt, kunnen ze die krijgen“ (foto Philip Driessen)

Wat dat betreft is de nieuwe opleiding een verrijking van de wetenschap.“ Dat de zusterfaculteiten Nijmegen en in mindere mate Tilburg zo lang hebben geprobeerd de komst van een concurrerende opleiding in Maastricht tegen te houden, vindt Wagenaar onbegrijpelijk: „Ik heb al gezegd dat ik vind dat iedere universiteit psychologie in huis moet hebben. Daar komt bij dat ik een hekel heb aan iedere vorm van ruilverkaveling in de wetenschap: als jij dit doet en ik dat, komen we niet op elkaars terrein. De wetenschap moet het juist hebben van de tegenstellingen. Laat ze maar knokken. Als je elkaar met rust moet laten, kom je niet verder.“

Dubieuze Zaken

Wagenaar heeft grote bekendheid gekregen door zijn optreden als getuige-deskundige in het proces tegen de vermeende oorlogsmisdadiger Demjanjuk, in de Roermondse IRA-zaak en de Epese incestzaak. Telkens hamerde hij op het gebrekkige functioneren van de menselijke waarneming en de onbetrouwbaarheid van het geheugen. Demjanjuk werd vrijgesproken, de IRA-verdachten eveneens.

In het spraakmakende boek 'Dubieuze Zaken' dat hij samen met zijn Maastrichtse vriend en collega prof. Hans Crombag en de Rotterdamse hoofddocent dr. Pieter van Koppen schreef, herhaalde hij zijn kritiek nog eens. Dat heeft hem onderhand tot het fantoom van de Nederlandse rechtszalen gemaakt.

Ook in het zojuist gehouden proces tegen de Bende van Venlo hielden de advocaten een vurig pleidooi voor het inschakelen van een gedragsdeskundige die de waarde van de tegenstrijdige verklaringen en bekentenissen die de verdachten hadden afgelegd, te toetsen. Overigens hadden de verdedigers niet Wagenaar, maar Crombag voor die rol op het oog. De rechtbank

weigerde echter de gedragsdeskundige als getuige te benoemen omdat zij het als haar exclusieve recht beschouwde om uit de bewijsmiddelen die elementen te kiezen die zij nodig acht voor de bewijsvoering. Met andere woorden: de rechter wil zijn plaats niet afstaan aan een deskundige die komt zeggen wat het bewijs waard is. Wat een van de advocaten aan het einde van het proces deed verzuchten dat over tien jaar iedereen zich erover zal verbazen dat in het Venlose proces geen gebruik is gemaakt van het oordeel van een gedragsdeskundige.

Bespeurt Wagenaar bij de rechterlijke macht een angst om hem toe te laten tot de getuigenbank? Zijn antwoord ('over het proces in Roermond wil ik niets zeggen omdat ik daar niets van weet') is niet helemaal duidelijk en sluit meer aan op het onderwerp van de openingsrede die hij kort voor het gesprek heeft gehouden: „De rechter doet twee dingen: hij beoordeelt de feiten en kijkt vervolgens of iemand de intentie had de wet te overtreden. Het horen van getuigen die iets hebben waargenomen heeft tot doel de feiten vast te stellen. Ik wil niet gezegd hebben dat de rechter niet kan beoordelen of die waarnemingen kloppen. Maar als hij erop afgaat, moet hij dat wel goed doen. Het bewijs moet goed genoeg zijn, anders tast je de rechtsstaat aan. Vervolgens vraagt de rechter zich af of de verdachte de intentie heeft gehad de wet te overtreden. In het voorbeeld dat ik vanmiddag heb gebruikt is daar geen sprake van. Iemand maakt een fout in het verkeer waardoor een ander met zijn motor tegen een lantaarnpaal botst met alle gevolgen van dien. Een intentie om de wet te overtreden was er niet. Naar mijn mening horen dergelijke zaken helemaal niet in het strafrecht thuis. Dat hoor je met civiel recht op te lossen.“

Jacques Herraets

De psycholoog als heer in 't verkeer

Dineke Sterk, automobiliste, en Evert van Putten, motorrijder, hebben een onaangename ontmoeting. Als Dineke vlak voorbij een bocht afremt om links oprijt van haar woning op te rijden moet ze de linkerweghelft oversteken. In de verte ziet zij Evert zijn motor aankomen. Zij meent dat die nog zo ver weg is dat ze niet hoeft te wachten. Dirk ziet dat anders vanaf zijn motor. De auto slaat plotseling af, hij probeert die te ontwijken, rijdt pardoes de berm in en knalt tegen een lantaarnpaal. Als hij zes weken later uit zijn narcose wordt gewekt ontdekt hij dat een dwarslaesie en andere zware verwondingen hem opgelopen. Hij vertelt dat hij schrok van de afslaan auto die maar zestig meter van hem verwijderd was. De ongedeerde Dineke had toen al verteld dat de afstand tussen haar en de motorrijder zeker tweehonderd meter bedroeg.

Omdat de vraag wie schuldig was aan het ongeval werd voorgelegd aan de rechter, kwam er een expert aan te pas om te oordelen hoe betrouwbaar de herinnering van de twee betrokkenen was. De expert in kwestie, prof. W.A. Wagenaar, gebruikte de casus als gastspreker bij de opening van het academisch jaar, die tevens gold als opening van de nieuwe opleiding psychologie. Hij wilde aan de hand van het ongeval laten zien dat psychologie overal is, maar dat de psycholoog in dit soort situaties alleen maar kan uitleggen dat hem een verkeerde vraag wordt gesteld.

Als er een ongeluk gebeurt, komt dat omdat iemand zich niet aan de verkeersregels heeft gehouden. Dat volgens Wagenaar de stereotiepe benadering van verkeersongevallen, die voorbij gaat aan het feit dat deelnemen aan het verkeer veel meer is dan het strikt toepassen van geleerde regels. Hij heeft zelf ook nimmer zwemmen door de ingewikkelde regels van de schoolslag toe te passen die de zwemjuf hem voorhield. Zo stopt in Amsterdam ook niemand voor een rood verkeerslicht alleen omdat het rood is. Bij dreigende conflicten worden voortdurend transacties afgesloten met minime signalen of geheel onbewuste nuances in gedragingen: 'ij gaat eerst, dan ga ik'. Op een dag kreeg Wagenaar het verzoek van de minister van Verkeer en Waterstaat om te onderzoeken of fietsers van rechts voorrang dienden te krijgen op auto's, zoals in de meeste Europese landen. Hij deed het onderzoek en kwam tot de conclusie dat dergelijke regel beter niet kon worden ingevoerd. In de praktijk is het immers al lang zo dat niemand zich aan de regel dat een fietser van rechts géén voorrang heeft. Dat is ook een kwestie van transacties, die de deelnemers ad hoc afsluiten zonder zich daar overigens van bewust te zijn. Verkeersdeelname is situational, zegt de psycholoog dan. Als voorrang van rechts tot regel wordt verheven, wordt knowledge-based gedrag ingevoerd. Het systeem verliest dan zijn veiligheid, meent Wagenaar, omdat allerlei fietsers obstinaat voorrang gaan nemen. Niets is gevaarlijker dan verkeersdeelnemers die zich de letter van de Wegverkeerswet houden.

Ook Dineke en Evert sloten een transactie: zij zetten richtingwijzer aan, hij ging iets naar links en er zou niets aan de hand zijn geweest als de motor niet was gaan slingeren. Nu dat wel gebeurde mislukte de transactie. Achteraf werd Dineke schuldig verklaard aan het ongeval met Evert. Dat is volgens Wagenaar een even willekeurig als zinloos oordeel. Dineke heeft geen schuldigverklaring nodig om de transacties voortaan te laten slagen. Evenmin kan van haar worden gezegd dat ze enige intentie heeft gehad een wetsregel te overtreden. Straffen is dus weinig zinvol.

Maar de psycholoog, die volgens Wagenaar een bijzonder praktische wetenschap bedrijft, heeft betere oplossingen bij de hand dan de wetgever en de rechter. Hij adviseert de omstandigheden waaronder de transactie plaatsvindt te verbeteren, zodat de kans op een verkeerde afloop voortaan kleiner wordt. De maximumsnelheid zou op die plek moeten worden teruggebracht of er zou een doorgaande streep op de weg kunnen worden getrokken zodat Dineke en Evert voortaan niet meer linksaf kunnen slaan.

Jacques Herraets

„Moeten we veel in het Engels lezen?”

Voor een enkeling in deze onderwijsgroep is de studie psychologie een gokje. „Alle andere studies vielen in de loop van de zesde klas af. Of ik vond ze te saai, zoals rechten, of te moeilijk.” Maar voor eerstejaars als Martijn, Maud, Eef, Thijs en Nicole zijn er nauwelijks twijfels. Zij kozen heel bewust voor de nieuwste studierichting in Maastricht en zijn vast van plan om de komende vier jaar door te dringen tot de diepste lagen van de menselijke geest.

„Moeten we veel in het Engels lezen?” klinkt het plotseling een beetje benauwd in de onderwijsgroep. Ja dus. De daarop volgende zucht spreekt boekdelen. En dan nog wat, die grote berg literatuur, hoe moet de onderwijsgroep zich daar doorheen worstelen? Al die verschillende boeken die lang niet altijd eenzelfde mening verkondigen, vindt men maar lastig: „Wat is dan waar? Wat moet ik dan antwoorden tijdens de toets?”

De schrik zat er bij sommigen al goed in, afgelopen maandag bij de start van het eerste blok van psychologie. Martijn Terstappen (23 en één van de nu al 160 eerstejaars psychologie) leek echter niet zo onder de indruk van de zeshonderd pagina's leerstof. „Ik ben al wat ouder, dat scheelt misschien.” En bovendien heeft hij zich voorgenomen om hard te gaan werken en volop mee te doen in de onderwijsgroep. Moeilijk zal dat niet zijn, verwacht hij. „Ik heb psychologie altijd al heel interessant gevonden en uit interesse kun je discipline kweken.”

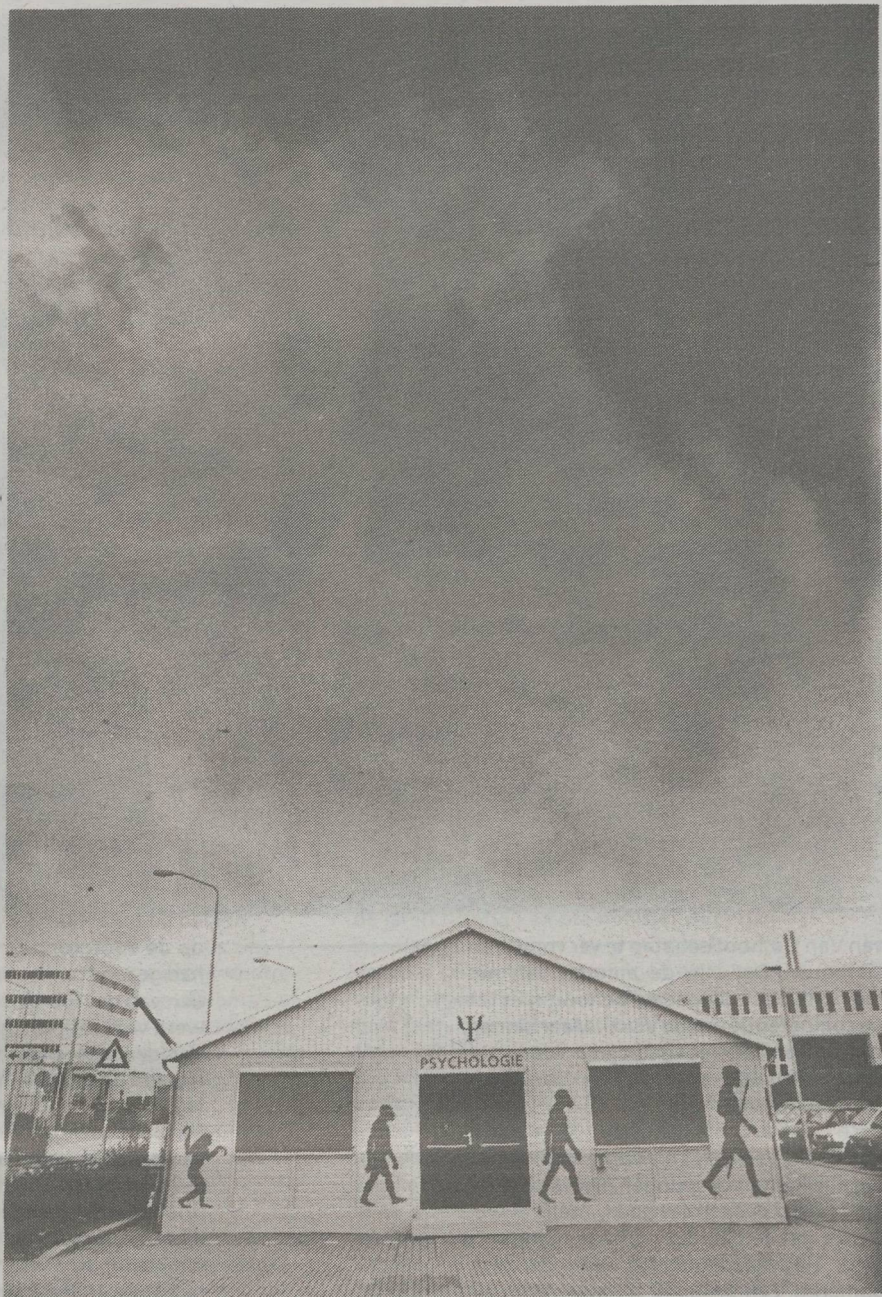
„Hier in Maastricht, dat weet ik uit de folders, krijg ik te maken met een moderne vorm van psychologie, gericht op het cognitieve en biologische. Heel boeiend. Kom ik er misschien eindelijk achter waarom mijn neefje van zes al met een computer kan spelen, maar mijn ouders na zeven jaar nog niet weten hoe zij hun video moeten bedienen. Iedere keer als ik hen iets wil laten opnemen, moet ik via de telefoon uitleggen op welke knopjes ze moeten drukken.”

Er valt voor hem heel veel te leren, maar een leek zal Terstappen zich nooit noemen. „Ik heb best een groot psychologisch inzicht, ik denk dat ik vooruitloop op mijn leeftijdgenoten omdat ik op mijn vijftiende een zwaar ongeluk heb gehad. Ik speelde toen met benzine en dat liep fout af. Mijn trui ontplofte door de benzinedampen die erin terecht kwamen en ik verbrandde vanaf mijn middel. Ik heb daarvoor nu nog last van mijn luchtpijp die toen ook is verbrand. Psychisch krijg je dan ook een klap te verwerken. Misschien dat ik juist door die ervaring goed naar anderen kan luisteren en hen vaak begrijp. Waar het me aan ontbreekt, zijn de goede woorden of verklaringen voor die gevoelens. Die wil ik hier leren.”

Paragnost

Verantwoorde verklaringen. Dat is precies waar Maud Schings (18) ook naar op zoek is. En natuurlijk, maar dat terzijde, naar meer zelfkennis. Het was een paragnoste die Maud Schings in de richting van een psychologiestudie duwde. „Ik was zestien toen ik haar leerde kennen. Een mens met heel veel mensenkennis die zich al jaren in de psychologie verdiept. Zij ziet en voelt heel veel en ik geloof ook dat ze dat allemaal voelt en ziet. Maar ik zie en voel het niet. Mij is het te vaag en daarom gaat mijn interesse meer uit naar de gewone psychologie. Ik hou van harde feiten, ik heb bijvoorbeeld altijd graag wiskunde gedaan. Daarom koos ik voor Maastricht. Ik zoek het onderzoek, ik wil een verantwoorde wetenschappelijke verklaring. Harde feiten die vertellen waarom mensen doen zoals ze doen. Waarom is de een bijvoorbeeld heel rustig en kletst de ander de oren van je kop?”

Waar Maud recht op Maastricht afstevende, twijfelde Nicole Theunissen (18) nog even over Nijmegen. Met de nadruk op even, legt ze met zachte stem na afloop

Faculteit in wording? (foto Philip Driessen)

van de onderwijsgroep uit. Een bezoekje aan de open dag was genoeg om Nijmegen voorgoed de rug toe te keren: „Zaten we daar in een grote zaal naar een videofilm over proeven met ratten te kijken. Daarna mochten we er met z'n allen over praten. Vreselijk saai, je viel er bij in slaap. Het beviel me niets.” Nee, dan die Maastrichtse professor Henk Schmidt, die had pas een leuk verhaal tijdens de open dag. „Ik moest gewoon blijven luisteren. Waar het over ging? Ja, dat weet ik niet meer. Ook de sfeer is hier zo anders. Het is meteen 'hal-

lo', ik kreeg een blaadje en een tas. Ja, hier ben je geen nummer.” Inderdaad, beaamt Eef Theunissen (18) even later. Ook zij, afkomstig uit België, viel voor het kleinschalige. Lange tijd stond het voor haar vast dat ze in Brussel psychologie zou gaan studeren. „Op de middelbare school was het al mijn lievelingsvak. De diepere bedoelingen achter het gedrag van mensen vind ik heel interessant. Bijvoorbeeld waarom iemand die in een telefoonkotje een twintig-francstuk vindt, daarna rapper geneigd is om een boek

voor iemand op straat op te rapen. Of waarom je eerder geneigd bent iemand te helpen die op jezelf lijkt.”

Brussel zou het dus worden, Leuven was haar veel te massaal. Maar op de 'studiebeurs' in Genk, afgelopen jaar, kwam ze de Rijksuniversiteit Limburg tegen. Werken in kleine groepen, zelf zoeken in de literatuur en veel samenwerken. Het duizelde even voor haar ogen. Dit was een onderwijssysteem dat bij haar paste; dat ze niet precies wist en weet wat dat 'cognitivistische en biologische perspectief' van de Maastrichtse psychologiestudie inhoudt, deed en doet er eigenlijk niet zo toe.

Liefde

Brussel. Als Thijs Viertelhauzen (20 en afkomstig uit Luxemburg, maar Nederlander van geboorte) die naam hoort, veert hij even op om direct weer af te dwalen. Daar studeert zijn vriendin die hij gisteren met pijn in het hart op de trein heeft gezet. Thijs mist haar en als dat zo blijft dan zou het wel eens kunnen dat hij Maastricht vaarwel zegt en inruilt voor de Belgische hoofdstad.

Waarom hij dan niet meteen voor België heeft gekozen? Tja, in Nederland moet je alles al maanden van tevoren regelen. Toen wist hij nog niet dat het zo serieus met haar zou worden. Toen dacht hij nog vooral aan de vrienden in Maastricht, de afstand Luxemburg-Maastricht en het probleemgestuurd onderwijs. Een systeem dat hem wel zal bevallen. Als is hij niet iemand die snel het woord neemt, hij heeft altijd even tijd nodig. Of hij die ook zal krijgen, weet hij niet zeker. De mensen hier zijn zo anders, ze zijn spontaner, flappen er snel dingen uit. „Ik kom daardoor wat minder snel los, maar gelukkig moet de gespreksleider aanwijzen wie het woord krijgt. Dat is toch zo?”

„Ik heb me niet echt gerealiseerd dat het hier om cognitieve en biologische psychologie gaat. In Luxemburg krijg je niet zoveel informatie over de studies. Misschien is het te moeilijk voor mij, ik heb die exacte vakken altijd zoveel mogelijk gemeden. Maar ik vind het zeker interessant. Ik wil graag weten en begrijpen wat er allemaal in mijn hoofd gebeurt en wat er kan gebeuren. Hoe het mogelijk is dat mensen kunnen worden gebrainwashed, zoals de aanhangers van de Hamasbeweging die deelnemen aan zelfmoordacties. Of waarom de mensen in voormalig Joegoslavië elkaar uitmoorden. Nu legt mijn psycholoog vaker dingen uit, straks wil ik dat zelf kunnen.”

Riki Janssen

ONGEVEER 160 EERSTEJAARS psychologie (het aantal groeit nog steeds) begonnen afgelopen maandag aan hun eerste blok. Veel meer dus dan de 125 waar de commissie psychologie op had gerekend. Zou dat liggen aan het feit dat de RL zich niet gehouden heeft aan de opdracht van minister Ritzen om meteen al in de naamgeving van de nieuwe studie het onderscheid met 'gewone' psychologie-opleidingen te benadrukken? Officieel gaat het immers om een opleiding 'psychologie vanuit biologisch en cognitivistisch perspectief'. Maar die officiële naam komt als zodanig in geen enkele folder, zelfs niet in de studiegids, terug. Psychologie in Maastricht heet gewoon psychologie. Pas verderop in de folders wordt aangegeven dat men zich vooral op cognitieve en biologische aspecten concentreert.

Maar goed, problemen heeft de grotere belangstelling tot nu toe niet opgeleverd. De veertien geplande onderwijsgroepen zijn alleen wat groter gemaakt: ze bestaan niet meer uit negen studenten, maar uit tien of elf.

Opvallend is dat een groot deel van de eerstejaars (iets minder dan eenderde) al langer staat ingeschreven bij een van de andere faculteiten. Met welke ambitie deze dubbelvakkers aan psychologie zijn begonnen, is de secretaris van de commissie psychologie, drs. G. Korsten, niet duidelijk. „Willen ze alleen het eerste jaar halen, of willen ze meer?” Duidelijk is nu al dat Korsten hen weinig tegemoet kan komen als het gaat om aanpassingen in het programma. „De planning staat vast, we kunnen nauwelijks iets veranderen. Wij hebben anderhalve man en een paardekop personeel en zitten heel krap in de onderwijsruimte. Die delen we met gezondheidswetenschappen en geneeskunde.”

De staf en het secretariaat huizen op dit moment in een bouwkeet op een parkeerplaats aan de universiteitssingel. Medewerkers zitten nog gewoon op hun oude kamers die toebehoren aan andere faculteiten.

In september 1996 hoopt de commissie psychologie het huisvestingsprobleem op te lossen. Dan staat de verhuizing naar het in aanbouw zijnde Noordgebouw gepland.

Waarom weten mijn ouders na zeven jaar nog steeds niet hoe ze de video moeten bedienen?

„Waar instellingen elkaars concurrent zijn, mag je geen gemeenschappelijk standpunt verwachten”

Nog geen week nadat ir. W.C.M. van Lieshout in VSNU-verband alle collegevoorzitters vertrouwelijk op de hoogte had gesteld van het 'december-akkoord' (studenten draaien op voor bezuinigingen), en niemand het 'onaanvaardbaar' had uitgesproken ("er werd wel wat gemopperd"), rolden dezelfde collegevoorzitters gekwetst en verontwaardigd over hem heen. „Binnen zijn universiteit redeneert een voorzitter anders”, geeft de scheidende voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Samenwerkende Universiteiten als verklaring voor de dubbele moraal. Van Lieshout hoopt zelf dat de 'S' van VSNU in de toekomst wat meer gestalte krijgt.

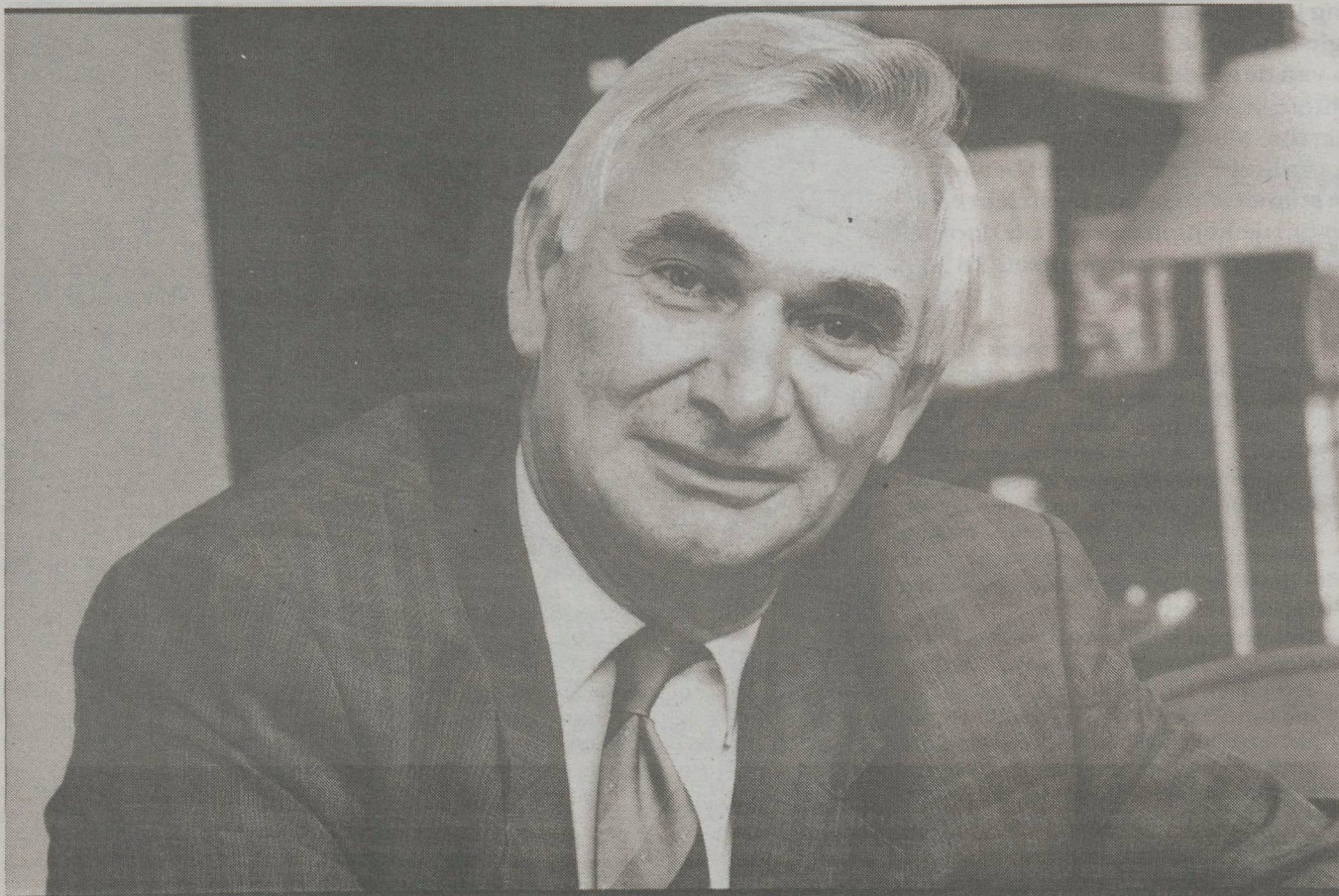
Hij dacht een mooi succes te hebben behaald. Het was niet lang voor de kerstvakantie van 1994. Maandenlang hadden de universiteiten er op gehamerd dat die vermaledijde bezuiniging van 500 miljoen op het hoger onderwijs van tafel moest. Hoe dan ook. En het was nog niet zover, of enkele universitaire bestuurders nagelden VSNU-voorzitter Van Lieshout in het openbaar aan de schandpaal.

Oorzaak was het 'december-akkoord' dat Van Lieshout vrijdag 9 december had ondertekend met minister Ritzen en de voorzitter van de HBO-Raad, drs. A. van der Hek. Daarin had minister Ritzen de bezuiniging op de universiteiten en hogescholen inderdaad doorgestreept. De studenten kregen echter de rekening gepresenteerd in de vorm van een verhoging van het collegegeld. Met maar liefst duizend gulden. Van Lieshout kreeg de wind van voren. Vanzelfsprekend van de studenten, die enkele dagen later bij de VSNU binnenvielen, maar ook van enkele universiteitsbestuurders.

„Niemand wilde dat ik opstapte, maar het had weinig gescheeld of ik had dat toch gedaan”, blikt Van Lieshout terug. Waarna een interessante verklaring volgt voor zijn bijna-vertrek. In tegenstelling tot wat omstanders in die dagen wisten, waren „alle voorzitters al op 2 december precies op de hoogte gesteld” van wat er aan zat te komen. Die vrijdag lichtte Van Lieshout de veertien voorzitters in een vertrouwelijke bijeenkomst in over het voorstel van minister Ritzen. „Ze wisten exact over welke getallen het ging en dat de studenten 1000 gulden meer gingen betalen. Er werd wel wat gemopperd, en we zouden pas later een officieel besluit nemen, maar er is nooit gezegd dat dat onaanvaardbaar was. Velen waren met mij van mening dat die verhoging paste binnen de geest van de tijd. Het maakte de universiteiten financieel ook minder afhankelijk van de overheid.”

Onacceptabel

Uiteindelijk werd de zaak op wel zeer creatieve wijze gesust en bleef Van Lieshout zitten. Een week na de ondertekening van het akkoord verklaarden de universiteiten dat zij de verhoging van het collegegeld maatschappelijk onaanvaardbaar vonden. Het was vanwege anderen dat zij het voorstel afwezen. Hun eigen mening bleef buiten het officiële standpunt. Van Lieshout: „Hadden de voorzitters verklaard dat zij zelf de verhoging niet aanvaardden, dan was ik afgetreden. Dan geef je aan dat je vaandelvrager met een volstrekt verkeerde boodschap op pad hebt gestuurd.” Hoe vervelend hij het ook vond, Van Lieshout begreep de reactie van de 'afvallige' voorzitters maar al te goed. Bijvoorbeeld dat de Utrechtse voorzitter drs. J.G.F. Veldhuis de verhoging in de universiteitsraad „onacceptabel” noemde en de handtekening

Ir. W. C. M. van Lieshout (foto Bram de Hollander)

van Van Lieshout een stap te ver vond. Van Lieshout: „Dat zijn de emoties van het moment. Het collegegeld behoort niet tot de competentie van de VSNU. Maar binnen zijn universiteit redeneert een voorzitter anders. Regeltjes en afspraken kunnen dat niet voorkomen.”

Toch is dat de grote handicap van de VSNU. Het beeld van een kruiwagen vol kikkers die alle kanten opspringen. Universiteiten die rollend over straat gaan, „zelfs al weten ze dat ze daardoor schade oplopen”, zoals HBO-Raadvoorzitter Van der Hek opmerkt. Een enkeling accepteert dat als een onvermijdelijk gegeven. VVD-kamerlid De Vries vindt het „volkomen begrijpelijk dat er niet echt wordt samengewerkt. De Kamer wil zelf dat de universiteiten zich steeds meer van elkaar onderscheiden. Die 'S' van VSNU moet je eraf halen.” Universiteitsbestuurders zijn interessante bronnen voor de media, zegt Van Lieshout. „Zodra een journalist iets heeft gehoord of gelezen, belt hij de voorzitter van een universiteit op, of een hoogleraar. En die geeft antwoord zonder precies te weten wat er aan de hand is. Een schoolhoofd wordt nooit lastig gevallen. Als de minister iets aan het basisonderwijs wil veranderen, zoekt de journalist contact met een overkoepelend orgaan.” Ook minister Ritzen draagt volgens Van Lieshout bij aan de kritische houding tegenover de universiteiten. „Als minister Borst net zo vaak een negatief oordeel zou geven over een ziekenhuis als onze minister over de universiteiten, dan was ze al lang onthoofd en begraven of gecremeerd. Dat zou de maatschappij niet pikken.” Anderzijds verstaan de universiteiten „op meesterlijke wijze de kunst om zich als het ware ongenietbaar te maken”, verzucht Van Lieshout. „Ze hebben een hautaine manier van vertellen waarvan iedere burger bij wijze van spreken onmiddellijk zegt: Laat ze nou gauw oprotten.”

Aanzien en invloed

Van Lieshout werd in 1991 voorzitter van de VSNU, die zes jaar eerder onder zijn leiding was opgericht. De voorganger van de VSNU, de Academische Raad, was een machteloze vergaderclub. Het werd tijd dat de universiteiten gezamenlijk een front gingen vormen. In de eerste fase van de nieuwe vereniging kwam daar nog weinig van terecht. Ir. P. van der Schans was de eerste voorzitter. Van Lieshout: „Het was een overgangsfase. Van der Schans was daarvoor de juiste man. Iemand met een aimabel karakter, die niet de wens had om

op de voorgrond te treden.” Hoewel hij had gezegd nooit voorzitter te willen worden van de club die hij zelf had opgericht, werd Van Lieshout in 1991 de opvolger van Van der Schans. De voorkeur ging uit naar iemand uit eigen kring. De keuze voor hem lag voor de hand, vindt Van Lieshout zelf. Hij was zeventien jaar voorzitter geweest van het college van bestuur van de Katholieke Universiteit Nijmegen (KUN) en had al drie maal deel uitgemaakt van het dagelijks bestuur van de VSNU. Bovendien beschikte hij over veel nuttige contacten. En hij begon er aan, hoewel hij wist dat hij bij de VSNU nooit zoveel macht kon uitoefenen als in Nijmegen. Daar was hij de onbetwistbare leider. „Ik was me er van bewust dat alle veertien voorzitters graag op de eerste rij wilden meepraten. Dat er nogal wat tegenstellingen waren en dat er verschillende visies bestonden op de rol van de VSNU. Maar de collega's wilden graag dat ik het werd.”

Hoewel alle collegevoorzitters in eerste instantie de collegegeldverhoging slikten, vielen ze later en masse over Van Lieshout

Bij zijn aantreden stelde Van Lieshout zichzelf enkele duidelijke doelen. De VSNU moest een koepel van betekenis worden, zei hij in de universiteitsbladen. Een vereniging met aanzien en invloed, bijvoorbeeld bij de Tweede Kamer. Daarvoor was in de eerste plaats nodig „dat we ons intern eens goed beraden: waar zijn de universiteiten elkaars broeders en willen we op één lijn zitten en wat is het terrein waar de VSNU alleen maar verdeeldheid uitstraalt.” Vier jaar later zou de opvolger van Van Lieshout met recht precies hetzelfde kunnen zeggen. Want ook al heeft de VSNU hier en daar successen geboekt, er is geen betekene die niet aan verdeeldheid denkt als het woord VSNU valt. De universiteiten zien dat zelf ook in en gaan binnenkort discussiëren over de vraag bij welke onderwerpen de VSNU wel, en bij welke de VSNU niet de belangen van de universiteiten kan behartigen. Van Lieshout: „Waar instellingen elkaars concurrent zijn, mag je geen gemeenschappelijk standpunt verwachten. Dat betekent dat je keihard, bij wijze van spreken met handtekeningen, moet afspreken: dat en dat doet de VSNU en niemand anders, de rest doen de instellingen zelf.”

„Er moet meer discipline in deze club komen”, benadrukt de vertrekkende voorzitter. Hebben tien van de veertien collegevoorzitters met elkaar een standpunt ingenomen, dan moeten zij niet vervolgens weer met een afwijkende visie naar buiten treden. En voordat zij over zo'n gemeenschappelijke kwestie hebben overlegd, dient iedereen zijn mond te houden. Gebeurt dit niet, dan moet de VSNU „wat

betreft de belangenbehartiging een heel kleine broek aantrekken”.

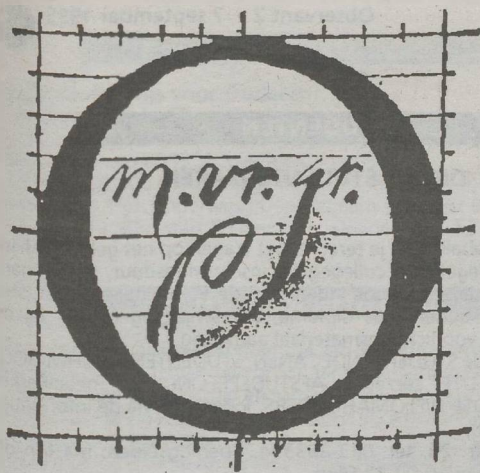
Nieuwe douw

Alleen onder extreme omstandigheden vormen de universiteiten een front naar de buitenwereld. De voorgenomen bezuiniging van 500 miljoen gulden op het hoger onderwijs werd tot het december-debacle eendrachtig bestreden. En volgens Van Lieshout gingen de universiteiten in januari „binnen een half uur” akkoord met instelling van de stuurgroep kwaliteit en studeerbaarheid, hoewel het werkprogramma voor dit groepje een „weezinwekkend stuk” werd genoemd. Inmiddels waren zij zich bewust geworden van wat zich de voorafgaande maand eigenlijk had afgepeeld. „Zij beseften dat ze zich geen nieuwe douw konden veroorloven”, zoals Van Lieshout het noemt.

Maar het blijft lastig. Voorzitter drs. J.K. Gevers van de Universiteit van Amsterdam vindt het werk van de stuurgroep onzin en verzwijgt dat ook niet, al doet dat het imago van de universiteiten mogelijk geen goed. „Studeerbaarheid propageert studeren via een glijmiddel. Het heeft niets te maken met kwaliteit. Het is een zoethoudertje voor studenten. En wat ik zeer ernstig vind: de overheid bemoeit zich weer met iets dat een kwestie van de universiteiten is.” Dat moet inderdaad eindelijk eens echt duidelijk worden, vindt Van Lieshout. Volgens hem bestaat bij de universiteiten „volstrekte stuurloosheid” over de verhouding met de overheid. Als daarover geen twijfel meer bestaat, wordt de toekomst van de VSNU ook een stuk duidelijker. Waar de overheid de baas is, treedt de VSNU namens de universiteiten op, „als daar algemene belangen mee zijn gemoeid”.

De kans dat universiteiten veel meer eigen zeggenschap krijgen acht de vertrekkende voorzitter helemaal niet zo klein. De politiek begint langzaam maar zeker in te zien dat er van de toegezegde autonomie nog veel te weinig terecht is gekomen. Al valt er nog veel werk te doen, zolang Kamerleden blijven herhalen dat er volgens hen nog een stuk efficiënter kan worden gewerkt binnen de universiteiten en dat kleine opleidingen kunnen worden samengevoegd. Van Lieshout: „Over zoiets hebben ze nog nooit nagedacht. Daar zouden ze veel meer over moeten discussiëren met de universiteiten. Maar ze reageren vooral op incidenten en wat ze van Jan, Piet en Klaas horen.”

HOP, Pieter Evelein

De redactie behoudt zich het recht voor om brieven in te korten of niet te plaatsen. Brieven zonder vermelding van naam en telefoonnummer worden niet geplaatst.

Bestuurlijke hervorming

Den Haag is nog vóór de opening van het academisch jaar met een hakmes op de studenten gedoken. Het kabinet heeft ingestemd met het wetsvoorstel van Ritzen tot modernisering van het universitaire bestuur. Als studenten van U-raadsfracties door het hele land zijn wij kwaad vanwege het absurde besluit. De "modernisering" betekent niets anders dan een stap terug richting het centraal geleide systeem dat we nog uit de jaren '60 kennen. Als de plannen doorgaan zullen groepjes starre bureaucraten die in feite alleen nog naar minister Ritzen hoeven te luisteren, de universiteiten van bovenaf bestieren. In de nieuwe plannen is voor studenten alleen het adviesrecht bedacht wat in de praktijk neerkomt op vrijblijvend leuteren. Dit is een doodzonde, omdat de studenten de onderwijsexperts bij uitstek zijn en daarom een belangrijke stem hebben in alle besluiten. Wel mogen studenten "collectief klagen", zoals Ritzen dat noemt. Hier zullen we naar verwachting schandalig veel gebruik van maken; iets anders rest ons niet. Het is Ritzen allemaal te doen om een slagvaardiger bestuur. Is de besluitvorming binnen de universiteiten wel zo traag? Komt dat dan inderdaad door de universiteitsraden, of zou dat komen door een vloedgolf aan regels, wetgeving en plannetjes die ons vanuit Den Haag opgelegd wordt? Wij denken dat het afschaffen van de huidige bevoegdheden van de U-raad het bestuur juist trager zullen maken. Juist de studenten zijn de meest innoverende kracht binnen het universitaire bestuur. Door studenten en personeel buiten spel te zetten worden de mensen die nu meedenken in de toekomst alleen nog tegen elkaar schreeuwende belangenbehartigers. Het is dus een modern plan: Het consensusmodel op de universiteiten verandert in klagen van onderaf en bevelen van bovenaf. Dit moet wel ten koste gaan van de kwaliteit van het onderwijs.

Remco van Puffelen,
U-raadslid Utrecht,
namens diverse U-raadsfracties

Ook zonder nieuw beleid daalt het studentenaantal naar 140.000

Het is curieus met hoeveel ijver minister Ritzen nieuw beleid ontvouwt om het aantal universitaire studenten de komende jaren met bijna een kwart te verlagen van 180 naar 140 duizend. Curieus, omdat die daling al lang begonnen is. Ook zonder nieuw beleid lijkt het streefcijfer over vijf jaar al in zicht te komen. Ritzen's nieuwe ingrepen kunnen op den duur wel eens een vorm van overkill blijken. Zitten we over tien jaar met een tekort aan academici?

Door Frank Steenkamp

Op het eerste gezicht is de minister alleen maar consequent. In zijn vorige HOOP, eind 1993, kondigde hij aan dat de universiteiten kleiner en selectiever moesten worden. Nu ze geen maatregelen nemen, wordt hij concreter: het aantal universitaire studenten moet met bijna een kwart omlaag. Om dat te bereiken moeten ongeschikte studenten sneller weg, wordt voor HBO-ers de overstap naar de academie geblokkeerd en moeten 'on-academische' opleidingen verdwijnen. Bovendien moet de studieduur van enkele

opleidingen korter worden; ook dat zal het totale aantal studenten doen dalen. Toch roept de ijver van Ritzen bij nadere beschouwing vragen op. Nam hij sinds zijn komst in 1990 niet al een lange reeks maatregelen om de run op universitaire diploma's af te remmen en de verblijfsduur per student te verlagen? En is er daardoor al niet een daling van het aantal studenten aan de gang?

Volgens het HOOP ligt het totale aantal universitaire studenten (plus extraneï en auditoren) al enkele jaren rond de 180 duizend. Maar deze rust is schijn. Sinds 1991 gaan steeds minder studenten naar de universiteit. In drie jaar daalde het aantal eerstejaars met ongeveer twaalf procent, tot 33.000. Zoals het er nu uitziet, gaat er dit jaar nog eens twaalf procent vanaf. Dat is maar

zeer ten dele verklaren door een afnemend aantal 18-jarigen. Ook het ontmoedigende overheidsbeleid is zeker een van de oorzaken; maar niemand weet precies in welke mate. De animo voor de universiteit is dus al bijna een kwart gedaald. Aan het totale aantal was dat tot voor kort niet te zien, omdat de 'piekjaargangen' nog moesten afstuderen. Maar de uiteindelijke gevolgen zijn eenvoudig te schatten: zelfs als instroom en studietempo gelijk blijven, zal het totale aantal studenten begin volgende eeuw een kwart lager liggen dan nu. Precies het streven van de minister. Ook twee CBS-medewerkers publiceerden een jaar geleden een dergelijke prognose. Louter door 'demografische effecten' (of: minder 18-jarigen met VWO-diploma) voorspelden zij

de komende vijf jaar een afname van het aantal universitaire studenten met 18 procent. Met de invloed van overheidsmaatregelen op de studiezijn, of met de sterke daling in eerstejaars die zich dit najaar aftekent, hield hun studie nog geen rekening.

Weet de minister dan niets van een daling? Jawel. Maar zijn departement doet er al

enkele jaren alles aan om de dalende animo te bagatelliseren. Historisch is dat te begrijpen: in de jaren tachtig kampte minister Deetman jarenlang met enorme begrotingstekorten, doordat de aantallen leerlingen en studenten vooraf steeds te laag waren geschat. Sindsdien gokt men liever een beetje te hoog. Maar dat alles maakt wel dat de voorspellers van Ritzen al jaren wonderlijke voorspellingen deden. Elke daling van het aantal eerstejaars gold als tijdelijk; het volgende jaar zou de instroom weer gaan stijgen. Dus was de daling van het jaar daarop steeds een verrassing. Ook in de cijfers waar Ritzen nu mee rekt, zit de kiem van verrassingen. De enorme populariteitsdaling van 1995 is in het HOOP nog niet verwerkt. Ook de visie van de CBS-rekenaars is niet overgenomen. Dus zegt Ritzen dat het aantal universitaire

studenten zonder nieuw beleid ergens rond de 170 duizend zal blijven steken, en dus komt hij met nieuwe maatregelen, om zijn streefcijfer van 140 duizend te halen.

Het kan natuurlijk nog steeds gebeuren dat volgend jaar de animo voor de universiteit weer toeneemt, en dat het 'dal' van 1995 als een gaaf voorbeeld van massaal uitstelgedrag de geschiedenis in zal gaan. Maar nemen we aan dat dit dal blijvend is, dan wordt het voor minister en universiteiten geen enkel probleem om het aantal studenten te laten dalen tot 140 duizend. Met de nieuwe maatregelen zal het zelfs nog een stuk lager kunnen uitkomen. De opvolger van Ritzen zal dat lagere aantal misschien geen probleem vinden. De bezuinigingsdoelen worden gehaald. En volgens afspraak kan de vergoeding per student zelfs hoger zijn dan anno 1995. Een stimulans voor de kwaliteit, kan de toekomstige bewindsman straks opscheppen.

Maar deze luxe is gevaarlijk. De kans is groot dat toekomstige minister van financiën de rijkdom van de steeds kleinere universiteiten toch niet kan aanzien. En dan is de negatieve spiraal compleet.

Ritzen gaat er op dit moment van uit dat het aantal universitaire diploma's begin volgende eeuw 20.000 per jaar bedraagt. Vooral doordat er bijna geen HBO-ers meer naar de universiteit zullen doorstromen, zijn dat er 4000 minder dan nu.

Als het de komende jaren een beetje tegenzit, kan het aantal afgestudeerden echter best nog tien procent dalen. En hoe stelt de minister zich dan voor dat er tegelijkertijd bij de beta- en techniekstudies de zo gewenste groei gehaald wordt? De huidige studiefinanciering lijkt de keus voor zo'n studie die weinig ruimte biedt voor bijverdienen eerder te ontmoedigen.

Het kan nog even duren. Maar over vijf jaar zouden we wel eens kunnen meemaken dat Ritzen's opvolger met maatregelen moet komen om een universitaire studie aantrekkelijker te maken.

Frank Steenkamp is redacteur van het Hoger Onderwijs Persbureau

In Stelling

Deze rubriek is bestemd voor iedereen die een opiniërende bijdrage kwijt wil over een onderwerp dat leeft binnen de universitaire gemeenschap. Artikelen kunnen op grond van gebrek aan leesbaarheid worden geweigerd.

Zonnebloem Regio Heerlen

Gevraagd: Gediplomeerd arts als vrijwilliger voor de boottocht op 21 september a.s.

Aanvrager: Nationale Vereniging de Zonnebloem Regio Heerlen
Nadere inlichtingen: Secretariaat:
Mevrouw Alie Brussen, Schandelerstraat 53, 6412 XM Heerlen,
Tel.: 045 - 722856

De boot vertrekt in de haven te Stein om ca. 09.00 uur, vaart op de Maas en is om ca. 17.00 uur weer terug in Stein.
In verband met de genoemde datum is spoedige aanmelding gewenst.
Bij voorbaat dank namens onze gasten.

MAAK KENNIS MET JE TOEKOMST!

Van 27 oktober tot en met 22 december organiseert de stichting Student en Praktijk weer in-house dagen voor laatstejaars studenten. Het doel van een STEP-in-house dag is het op actieve en informele wijze kennis maken met het bedrijf en een kennismaking van het bedrijf met jou. Niet zelden leidt een STEP-in-house dag tot een succesvolle sollicitatie!

Dit najaar worden er in-house dagen georganiseerd bij de volgende bedrijven:

Marketing & Sales:
Randstad
Unilever

Finance:
DSM
KPN
Philips
Shell

Financiële Dienstv.:
ABN AMRO
Credit Lyonnais
ING Groep
MeesPierson
Rabobank
Robeco Groep/IRIS

Accountancy:
Arthur Andersen
Coopers & Lybrand
Deloitte & Touche
KPMG
Moret Ernst & Young
Price Waterhouse
VB Groep

Belastingadvies:
Arthur Andersen
Loyens & Volkmaars
Moret Ernst & Young
Price Waterhouse

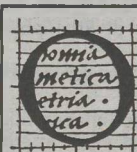
(Fiscale) Advocatuur en Notariaat: Boekel de Nerée, Buruma Maris, Caron & Stevens,
De Brauw Blackstone Westbroek, Clifford Chance, Derks-Star Busmann, Loeffl Claeyss
Verbeke, Nauta Dutilh, Stibbe Simont Monahan Duhot, Trenité Van Doorne

Schrijf je in en maak kennis met je toekomst!

Meer informatie over data en inhoud van de dagen staat in de brochure.

De brochure is verkrijgbaar bij EFM, Ouranos en Integrand.

De inschrijving sluit 4 oktober. Meer informatie: STEP: 020-4449464

Observant

De Stichting Observant is uitgever van het universiteitsblad Observant. Zij ontvangt daarvoor middelen van de RL en heeft daarnaast eigen inkomsten. Het stichtingsbestuur, dat wordt benoemd door de Universiteitsraad, ziet er geheel zelfstandig op toe dat er voldoende financiële en personele middelen voor de uitgave van het blad beschikbaar zijn en dat die worden besteed overeenkomstig de doelstelling van de stichting. Over het beleid wordt jaarlijks verantwoording afgelegd aan het college van bestuur.

In het stichtingsbestuur dat bestaat uit maximaal vijf leden, zijn bij voorkeur alle geledingen van de universiteit, dus ook studenten, vertegenwoordigd.

Door het vertrek van een van het zittende studentlid is thans een vacature ontstaan voor een

Student-bestuurslid van de Stichting Observant

Het bestuur komt ongeveer acht keer per jaar bijeen.

Student-leden worden voor één jaar door de Universiteitsraad benoemd, herbenoeming is mogelijk.

Kandidaten, die bij voorkeur affiniteit kunnen aantonen met de universitaire informatievoorziening, kunnen zich vóór 1 oktober schriftelijk aanmelden bij de secretaris van het Stichtingsbestuur, dr. T. de Goeij, vakgroep Pathologie/Anatomie Universiteitssingel 50. Bij hem zijn ook telefonisch inlichtingen te krijgen op toestel (88)4526.

Nazi-propaganda in Bonnefantenbibliotheek

Verleidelijk en misdadig

In het herdenkingsjaar 1995 heeft de universiteit niet willen achterblijven in de hausse van bevrijdingsmanifestaties. Maar waar kan een instelling over meepraten die zelf pas dertig jaar na de oorlog haar poorten opende? De enige 'sprekende' band met de historie ligt opgeslagen in de universiteitsbibliotheek, vooral dankzij de aanwezigheid van de Jezuïetencollectie. Tussen de 250.000 banden die de collectie telt, moest toch heel wat materiaal te vinden zijn dat op die periode betrekking had.

Dat viel dus tegen. Toen Nederland ontwaakte, moesten de paters hebben zitten slapen. Maar gezien de verzamelwoede van de Jezuïeten ligt het meer voor de hand dat er in die periode weinig drukwerk is verschenen dat de moeite van het verzamelen waard was. Voor een tentoonstelling die herinnerde aan de oorlog moest men dus terugvallen op de periode van de bezetting. Vooral in het Maas-tricht/Nijmeegse deel van de collectie - later zijn daar de boeken van het klooster in Warmond bijgekomen - zat een grote hoeveelheid nationaal-socialistische literatuur uit Duitsland, Nederland en België. Volgens Annemarie Estor, die de expositie bij wijze van stageproject heeft ingericht, betekent dat niet dat de Jezuïeten dweepten met het nationaal-socialisme. Een vluchtig onderzoek heeft haar geleerd dat het vooral gaat om materiaal dat door de geallieerden is buitgemaakt op de bezetters. Dat zou later aan de paters zijn geschonken in de wetenschap dat die een grote belangstelling hadden voor het bestuderen van geestelijke stromingen, ook al strookten die bepaald niet met hun eigen opvattingen. Zo behoort een uitge-

breide verzameling Jansenistisch georiënteerde werken tot de pronkstukken van de Jezuïetencollectie.

Tien jaar geleden is een selectie uit het beruchte materiaal al eens tentoongesteld. Dat leidde toen tot hevige protesten van enkele organisaties die vonden dat dergelijk materiaal voorgoed in de kelders van de historie diende te blijven opgeborgen. Of het exposeren van het materiaal nu weer tot protesten zal leiden, is nog de vraag. Er zijn de laatste jaren meer van dergelijke exposities te zien geweest, die met een goede begeleiding allermist kwaad kunnen. Hoe gênant het ook is je te buigen over een werk waarin de verdorvenheid van het 'joodse ras' wordt beschreven, in een tijd waarin fascisme en antisemitisme weer de kop opsteekt, bewijst het negeren van die verschijnselen een slecht wapen te zijn. Des te nuttiger is het om mensen met eigen ogen te laten zien dat het symbool van de bezem niet is uitgevonden door het Vlaams Blok, maar al lang voor de oorlog door de Algemene Nederlandse Fascistenbond. De geschiedenis herhaalt zich. Wellicht had het affiche voor de tentoonstelling beter een groep marche-

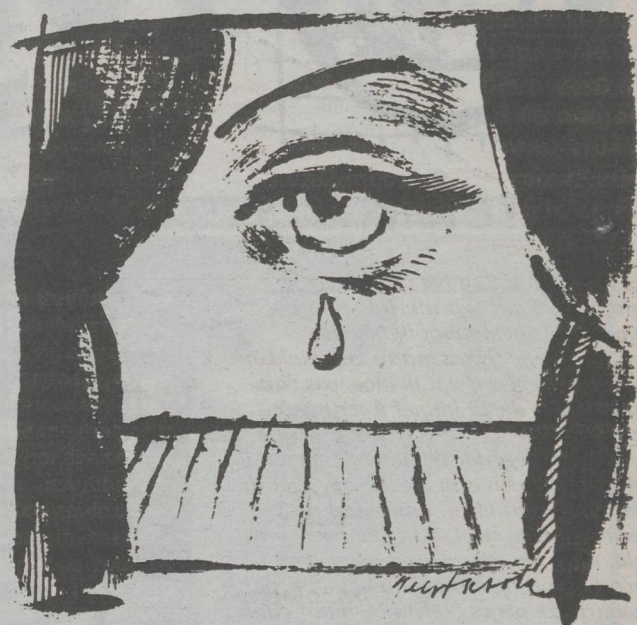
rende groep VB'ers kunnen tonen dan de *frisch und fröhlich* voortstappende dames van de Bund Deutsche Mädel die er nu op prijken.

Overigens stelt het nazi-materiaal de Universiteitsbibliotheek voor een dilemma. Als straks ook dit onderdeel van de collectie wordt ontsloten, komen de boeken voor iedereen beschikbaar. Dat zou betekenen dat ze ook in handen kunnen komen van leiders die daar wat minder frisse bedoelingen mee hebben. Een oplossing zou zijn om ze alleen maar ter inzage te leggen en ze niet uit te lenen. „Maar,” bedenkt Annemarie Astor, „mag een bibliotheek als deze moralistisch zijn?”

Jacques Herraets

De tentoonstelling 'Verführung und Verbrechen, de schone schijn en de duistere zijde van het Derde Rijk' is op werkdagen van 9 tot 19 uur (op vrijdag tot 18 uur en op dinsdag tot 21 uur) en op zaterdag van 10 tot 14 uur te bezichtigen in het gebouw van de Universiteitsbibliotheek aan het Bonnefantenplein 2.

Hemelhoog

(tekening Geert Setola)

Ellen de Krom - van Hezik,
stage-coördinator van de juridische faculteit:

"Van toneel krijg ik niet zo gauw tranen in de ogen. Eigenlijk ben ik zelfs helemaal geen toneel-fan. Ik vind toneel vaak zo gemaakt. Het komt meestal zo onecht over. Maar het gekke is dat ik zo'n voorstelling als *Met of Zonder*, bij Rika in de friettent, prachtig vond. Echt een bijzondere voorstelling. Ik weet niet, Rika, dat is echt zo'n Maastricht instituut. Daar kom je altijd langs. Onze kinderen eten er soms een frietje en we verzamelen er ieder jaar 's avonds na Carnaval."

"Maar daar zat ik dus werkelijk met tranen in de ogen op het eind van de voorstelling. Het was heel ontroerend. Dat vind ik heel knap. Een geweldige voorstelling: de tekst was goed, de dialogen waren goed. En ze gebruikten de ruimte ook heel mooi. Ik vond wel dat ze hard gooiden met die spullen van Rika. Als er weer een kruk tegen de grond ging, dan moest ik even naar het mens kijken om te zien hoe ze reageerde. Ze zullen het wel van tevoren afgesproken hebben, maar toch. Dan zit die vrouw daar in een hoekje en ze ziet er toch al wat oud uit. Ook zielig dat in het stuk de zaak als 'verloederd' werd betiteld en dat er een beetje werd neergekeken op het houden van een friettent. Rika's zaak is niet verlopen. De inrichting is niet mijn smaak en het is er wat stil. Maar voor mij is iets pas verloederd als het er morsig uitziet. Bij Rika is het altijd wel schoon en netjes."

"Ik weet nog wel dat ik de week daarop naar een film van Woody Allen ben geweest. Normaal hou ik erg van Woody Allen-films. Maar deze nieuwe, *Bullets over Broadway*, vond ik helemaal niks. Misschien heb ik hem verkeerd begrepen, maar ik weet wel nog dat ik dacht van: "Ik ga nog tien keer liever naar Rika." "En dat terwijl ik eigenlijk tien keer liever naar de film ga dan naar het toneel, omdat het natuurlijker overkomt. Het meeste hou ik van het soort films dat in Lumière draait. Maar ik moet ook weer niet van die moeilijke films. Zoals die van Bergman, daar werden we op de middelbare school al mee lastig gevallen. Die staan me echt verschrikkelijk tegen, die Scandinavische films."

"Wat ik heerlijk vind aan de bioscoop, is dat je er gewoon in je oude regenjas kunt gaan zitten. In Maastricht kan dat niet in het theater. Hier komt iedereen keurig op tijd en helemaal opgedoft."

"Waar ik met geen stok naartoe zou zijn te slaan is *My fair lady* met Paul van Vliet. Als ik alleen al foto's van hem zie, krijg ik al de kriebels. Ik vind hem heel verburgerlijkt. Maar mensen die dat van een ander zeggen, zijn zelf burgerlijk, zegt mijn dochter. Hij is waarschijnlijk gewoon mijn type niet. Komende vrijdag ga ik wel naar het Theater aan het Vrijthof, naar *Un ballo in Maschera* van Verdi. Zie het maar als een experiment, want eigenlijk ben ik ook niet zo weg van opera. Het is zo mogelijk nog kunstmatiger dan toneel. Al dat op en neer gaan in die kostuums leidt ontzettend af van de muziek. Vroeger hield ik helemaal niet van gezongen muziek. Maar zo'n Requiem van Verdi is dan wel weer mooi. Dus ik heb me er overheen gezet. Ik ga met mijn zoon van zeventien. Want ik wil dat mijn kinderen wel een beetje de weg kennen in de cultuur. Dat ze weten hoe een opera in elkaar zit en zo."

"Enfin, ik denk dat de muziek wel mooi is, maar dat ik het beter thuis kan horen, met een krant op de bank. want stilzitten tijdens een concert, daar heb ik ook een hekel aan."

Judith Kuijk

(In deze wekelijkse rubriek vertellen medewerkers en studenten van de RL over hun mooiste, meest bijzondere culturele belevenis)

Nederlandse Volksopera brengt Un Ballo in Maschera

Verdi op het Vrijthof

Er was eens, en dit is echt gebeurd, een koning in Zweden. Zijn naam was Gustaaf de Derde en hij kon erg goed vechten. Maar liever zat hij in zijn kasteel toneelstukken te schrijven. Hij regeerde streng maar rechtvaardig. Als hij niet meer wist hoe het verder moest, vroeg hij een mysterieuze waarzegster om raad. Het volk was dol op de koning. De edellieden wat minder.

Op een dag in 1792 was er een groot gemaskerd bal in de Koninklijke Opera. De koning stond zich net te verkleeden, toen hij een anoniem briefje kreeg toegestopt: "Ga niet naar het bal, het zal u uw leven kosten." Maar de vorst was eigenwijs. Hij ging toch. Om nooit meer levend terug te keren. Tja, soms is het leven nog spannender dan een sprookje. Daarom gebruikte de schrijver Eugène Scribe de trieste geschiedenis van koning Gustaaf als basis voor een libretto van een opera, die hij *Gustaaf III* noemde. Voor de broodnodige romantiek liet hij de koning vermoorden omwille van de liefde voor een vrouw.

De Italiaan Antonio Somma herschreef Scribe's libretto rond 1857 voor zijn vriend Giuseppe Verdi (1813-1901). En zo wordt in Verdi's opera *Un Ballo in Maschera* (1859) de koning verliefd op de vrouw van zijn beste vriend. Die hem natuurlijk, in een vlaag van jaloezie, vermoordt. De opera was, bij de première in Rome, een groot succes (Door kenners wordt de opera bij Verdi's beste gerekend). Maar de totstandkoming had de nodige voeten in de aarde: Toen Verdi met de voorbereidingen van de opera bezig was, balanceerden verschillende monarchieën in Europa op de rand van de afgrond. Van hogerhand werd de Italiaanse componist duidelijk gemaakt

De Nederlandse Volksopera speelt binnenkort in Maastricht (foto Philip Driessen)

dat een 'koningsmoord' op de bühne hem niet in dank zou worden afgenomen (in verband met stemmingmakerij). Verdi plaatste zijn verhaal daarom in het koloniale Amerika. Niet Gustaaf, maar een of andere onbelangrijke graaf werd tot hoofdpersoon gebombardeerd, zodat het stuk niet teveel aanstoot zou geven.

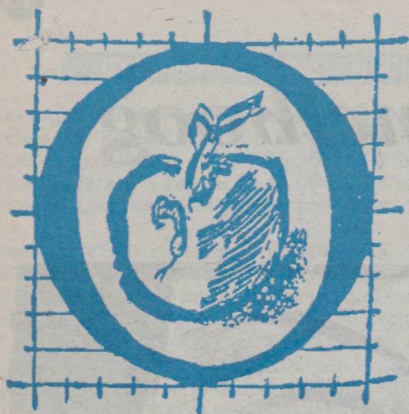
Toch zal koning Gustaaf III binnenkort weer schitteren op het podium, in de persoon van de Haagse tenor Jeroen Bik. Op acht en negen september brengt de Nederlandse Volksopera namelijk de oorspronkelijke versie van *Un Ballo in Maschera* op de planken. De Haagse tenor Bik, die vorig jaar te zien was in de operette *La Périchole* door Opera Comique, maakt in *Un Ballo* zijn debuut als solist bij een grote opera. Hij wordt bijgestaan door de, reeds door de wol geleverde, bas-bariton Jean Segani die de rol van Gustaaf's beste vriend Renato vertolkt. De Belgische Jacqueline van

Quaille is Amelia, de vrouw van Renato en onderwerp van des konings liefde.

De artiesten vertonen hun zangkunsten, ondersteund door het Belgisch Operabegeleidingsorkest onder leiding van Ernest Maes, in een bijzonder decor: met één druk op de lichtknop verandert de achtergrond van paleiszaal in een grot of galgenveld. Dat is te danken aan het ingenieuze schilderwerk van CWS-studente Marjan Melkert. Zij droeg eraan bij dat de opera niet alleen plezierig is om naar te luisteren, maar ook om naar te kijken. Ook fijn: de boventiteling. Speciaal aan te bevelen voor degenen die niet dagelijks de Italiaanse taal praktiseren.

Judith Kuijk

Verdi's *Un Ballo in Maschera* door de Nederlandse Volksopera, vrijdag 8 september en zaterdag 9 september in het Theater aan het Vrijthof, 20.15 uur, fl.42,50 (pas-senorting 10%)

Smeltkaas

Aan het eind van het vorige seizoen stond ik, zoals gebruikelijk, voor het vreselijke dilemma of ik nog een jaargangetje *Eva's eraan zou plakken. Ik moet toegeven dat ik moe was van alle woede die ik immer weer moest ventileren.

Alles overwegende bedacht ik me dat ik, als ik dan toch echt die schrijfflex niet kan onderdrukken, dan maar op de erudiete toer moet. Van Doorn, Schuyt, dat soort typjes schrijven ook iedere week een listig en elegant kolommetje waarin ze netjes & erudiet, maar vaak hard & genadeloos, de vloer aanvegen met mensen en verschijnsels. Een scheutje Kant en Plato, voortreffelijke woordkeus en verfijnde stijlbloempjes zorgen er dan voor dat De Gewone Nederlander nog een grijntje vertrouwen houden in De Wetesjap.

"Wat zei Schuyt het weer treffend vanmorgen in De Volkskrant hè?" Ik heb mij dus de Verzamelde Werken van Plato aangeschaft en neem mij voor om daar gedoseerd uit te citeren. Ik had al de stijl oefeningen van Queneau in de kast staan, dus buiten alliteren zal ik dit jaar ook heftig dubbelverbonden bepalen, chiasmeren, en anderszins stijlvol uit de hoek komen. De spanningshoog! Ook die is belangrijk! Niet langer zuetsen over niets, maar deze ruimte daadwerkelijk doeltreffend als kolom (column) gebruiken. Een kolom is een vuurpijl: met veel kabaal stijgt-ie op om vervolgens onder luid ge-oohhh en ge-aahhh te ploffen; toch is er niemand die zich de dag erna dat staaltje pyrotechniek zal herinneren. Een column heeft dus substantie, maar ook weer niet zoveel dat het hinderlijk wordt (zoals bijvoorbeeld in het geval van met impact-factor beladen wetesjappelijke tijdschriften, blèeh). Het is een staaltje vakmanschap als je zonder omwegen tot het punt kunt komen, en onverminderd fraai formuleert.

Goed dan. Daar gaat-ie voor de jaargang 1995/96, erudiet tot op het bot, Plato als een baguette onder de rechterarm, allereerst rond het thema 'vakantie'.

Wat drijft ons toch allen het huis uit in die warme zomermaanden? Wat moeten wij toch allen de autoroutes, Autobahnen en autostradas (maar niet langer de autoput) zo driftig verstoppert, zwetend in benzinedampen, als vluchtelingen slauwe versnaperingen nuttigend op de aires en Rastplätze? Wat trekken wij toch als dolle kudden lemmingen naar omgevingen waar wij groter ontberingen dan in de eigen stee betiteln als 'ontspanning'?

Misschien heb ik het niet over de doorsnee academe (of academe-in-spé) die mogelijkkerwijs een zinnige invulling aan al die verplichte verlofsuren weet te geven, hoewel, ik verdenk menig collega er* zeneens van om de caravan te behangen met gekantkloste en gepunnikte gordijntjes om daarmee een 'home away from home' te creëren. O jee, op dit punt in mijn betoog aangekomen voel ik alle eruditie smelten als smeerkas in de Valenciaanse zon: die godvergeten klote-caravans op die asfaltvelden!! De knit-sleepbuitten die iedere voortgang belemmeren! De terreur van het sleurkot, geladen met geweekte gebakballen en een mudje aardappels! Sorry, dan maar niet erudiet; eerst even een paar kolommetjes ouderwets schelden.

Eva

Theo Coenegracht doet definitief de deur dicht. Van de bakkerij, althans. (foto Philip Driessen)

Theo Coenegracht gaat *niet* dood

Een verdieping lager wordt zijn levenswerk in honderden delen verkocht door zijn knechten. Collega-bakkers nemen werkbanken, deegrolmachines, bakvormen, decoratiesnisterijtjes, ijswaren en vlaaiplaten mee; alles wat ze nog kunnen gebruiken. Zijn woonkamer is de winkel van Malle Pietje. In een ruimte van vier bij vier staan, hangen en liggen drie fauteuils, een sofa, een bureau, een enorme eettafel met vier stoelen, een salontafel, een dressoir, een sieradenkastje, een kachel, een TV, een stereomeubel, een platenkast, een CD-verzameling, een spiegel, tien schilderijen, talloze beeldjes, een aantal boekenkasten, en boeken, boeken, boeken overal: naast elkaar, op elkaar, door elkaar, in stapels, rijen en puntige bergen.

Ergens in deze ultieme chaos zit een gezette man in een smoezelig T-shirt. Hij weet dat hij de lachplooien in zijn gezicht na 55 jaar niet meer krijgt bedwongen. Hij vertelt giechelend zijn onthutsende levensverhaal, dat lijkt op een dienblad vol porselein, waarmee Basil door de pas geboende gangen van Fawltly Towers slijpt.

BERICHT UIT MAASTRICHT

Lijkt. Want spijt kent Theo 'Sokkerbèkker' Coenegracht niet. De sequentie waarin hij eerst studeerde voor notaris, toen voor jurist, toen boekhandelaar werd, toen bakker, toen uiteindelijk toch echt jurist, ondertussen was gescheiden, toen bijna doodging, vervolgens afgelopen zondag zijn bakkerij moest sluiten, straks zijn juridisch adviesbureau moet opgeven en later misschien toch nog geleerde wordt, werd niet door hemzelf bedacht.

Alleen de notarisstudie heeft hij bewust en „met volle teugen verkwaanseld.” Omdat hij zich door pa gedwongen voelde naar Nijmegen te gaan.

Een bakkersknecht komt boven om te vragen wat de letterset en de speculaas-machine moeten opbrengen. 75 en 100 gulden, zegt Theo Coenegracht.

Terug in Maastricht, waar pa en ma een patisserie dreven, ging Theo werken in een boekhandel. Daarna kreeg hij een baan in Eindhoven en vervolgens in Nijmegen.

Nee, wat dat betreft was Theo niet zo'n Mestrechteneer die zijn Blut alleen op zijn Boden stromen voelt. Maar in Nijmegen werden zijn opspelende RK-hormonen hem toch opnieuw noodlottig. Hij trof er een protestantse baas „die eigenlijk dominee had willen worden”, en dat botste.

Zo moest Theo eens een keer naar Groningen om een partij boeken te slijten bij een vereniging van psychologiestudenten. Hij pakte dat op zijn Coenegrachts aan, zoals hij nu nog altijd een kist vlaaien slijt: „Ik ging wat kneuteren en borrelen met die studenten en kwam 250 gulden armer terug in Nijmegen.

Vraagt die dominee me voor de zoveelste keer om een schriftelijk verslag van de besprekingen te maken. Maar er waren helemaal geen besprekingen geweest! Kreeg ik ze weer op mijn lazer. Een week later ging de telefoon, een bestelling van 65.000 gulden, uit Groningen. Zo ging dat altijd.”

Nu komt een meisje boven, een beetje schuchter: „Menier, de glasplaat is gesneuveld. Wat moest die kosten?” „Stom, stom!”, roept Coenegracht, „Vijfentwintig gulden.”

Pa's blaaskanker was een goede reden voor Theo om de dominee vaarwel te zeggen. Maar hij was ondertussen al ver gevorderd met zijn rechtenstudie, die hij niet wilde opgeven. Pa's dokter en pa's boekhouder oefenden echter grote druk op hem uit om zijn roeping niet te negeren. Er was geen opvolger in Maastricht, ma kon het niet alleen aan en de chef wilde de zaak wel overnemen maar kreeg de financiering niet rond. En dus werd Theo 21 jaar geleden van de ene dag op de ander dag „sokkerbèkker.”

Het werd een ramp. Theo had nog nooit een cake gebakken. De bakkerij was verwaarloosd omdat pa al een tijdje ziek was en niet had kunnen werken. Het personeel maakte er een zootje van, „goode twaalf ingrediënten bij elkaar terwijl ze één voor één toegevoegd moesten worden.” De klantenkring was in de laatste jaren uitgedund. En de knechten accepteerden Theo niet in hun Vrijstaat. Er volgden jaren van conflicten en pesterijtjes. Schampere briefjes op de deegroller als Theo weer eens een recept had laten mislukken.

Middenin de communitijd meldden twee knechten zich ziek. Theo kwam erachter dat ze bij een collega zaten te klussen. Toen heeft hij de hele meute in één keer ontslagen.

Dat was het keerpunt. Nieuw personeel en nieuwe recepten („Ik heb alles uit boeken geleerd. Gewoon precies doen wat er staat, dan lukt het altijd. Iedereen kan een goede bakker worden”) deden Patisserie Coenegracht uitgroeien tot het fenomeen, waarvan de baas zich de volgende uitspraken kan permitteren:

„Ik zie zo vaak mensen door Maastricht lopen met dozen gebak, waarvan je denkt: hoe is het in Godsnaam mogelijk?”

Namen, Theo, we willen namen!

„Er zijn tien goede banketbakkers in de stad. De rest heeft geen liefde voor het vak. Alleen de vlaaien al: te donker van buiten, niet gaar van binnen en slecht afgewerkt. Zij denken waarschijnlijk: ach, de mensen vreten het wel. En het gekke is: de mensen vreten het ook!”

Alsjeblieft, Theo, geef ons de namen...

„Ga maar eens naar een congres of een receptie van de RL. Allemaal dure en chique mensen. In de pauze is er een perfect belegd broodje. Maar kom niet aan de dessertkant, want dat is niet te vreten. Altijd dezelfde leveranciers, die het voor een gulden goedkoper doen: Bindels, Kicken, Bakkerij Bart en Stevens. Ga dan naar de Hema, als je het goedkoop wil hebben.”

Twee knechten slepen een deegmachientje naar boven, naar de zolder. Daar wil Theo Coenegracht een mini-bakkerijtje inrichten, waar hij verder kan experimenteren met zijn hemelse recepten.

Op het hoogtepunt van zijn roem sloeg vijf jaar geleden ook bij Theo de kanker toe. Toen hij een half jaar en enkele operaties later het hospitaal verliet, was hij een ander mens geworden: „Ik dacht natuurlijk dat ik doodging. Alle ander mensen in het ziekenhuis zagen er zo fris en gezond uit, vond ik. Een paar maanden later waren zij dood en leefde ik nog. Dan ga je toch heel anders aankijken tegen succes, geld en al je ijdelheden.”

In 1984 was Theo Coenegracht aan de avondopleiding rechten van de RL begonnen om af te maken waar hij tien jaar daarvoor mee had moeten stoppen. In 1991, een jaar nadat hij uit het ziekenhuis werd ontslagen, studeerde hij af en richtte samen met twee maten een juridisch adviesbureau op. Dat levert nu echter te weinig op om de uitkering voor arbeidsongeschiktheid te vervangen. Dus daar stapt hij uit: „De mensen zien me toch nog altijd als de bakker die ook jurist is geworden. Je wordt niet helemaal serieus genomen.”

Nu heeft de 55-jarige Theo Coenegracht nog één intellectuele liefde over: het sanctie- en procesrecht van het Oude IJsland rond 900. Daarop studeerde hij af en daarop hoopt hij ooit nog eens te kunnen promoveren. Want hij gaat *niet* dood, weet hij na vijf kankervrije jaren zeker, al roddelt Maastricht anders.

Hij heeft maar van één ding „eeuwig spijt”, en dat is dat hij acht jaar geleden kwaad werd op zijn vrouw. Het Maastrichtse roddelcircuit wilde haar doen geloven dat Theo een verhouding had met een mede-studente. Volgens hem bleef het bij „wat zeiveren en lachen” in een café. „We kregen ruzie, luisterden niet naar elkaar, en zijn nu al acht jaar gescheiden.” Ook al klettert het porselein van het dienblad, een Coenegracht gaat door, zegt Theo Coenegracht: „Als ik eenmaal een beslissing heb genomen, dan draai ik haar niet meer terug. Ik moet vooruit.”

Afgelopen zondag sloot hij zijn zaak omdat zijn „pens niet meer wil.” Vijf ribben sneuvelden in de strijd tegen kanker en dan wordt tillen en kneden onmogelijk. Winkelmeisje Betty, een Abessijnse vluchteling, wordt aan de ribarme borst van Coenegracht geknuffeld: „Dag lieve, mooie, aardige, lastige Betty, zwartwerker van mij.”

„Het was een goede baas”, zegt de andere winkelhulp, terwijl ze probeert te doen alsof het leven gewoon verder gaat.

Wim Ortjens